

Raport o stanie sektora ubezpieczeń po III kwartale 2009 roku

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
Warszawa, 2010 r.

I. ANALIZA MAKROEKONOMICZNA POLSKI

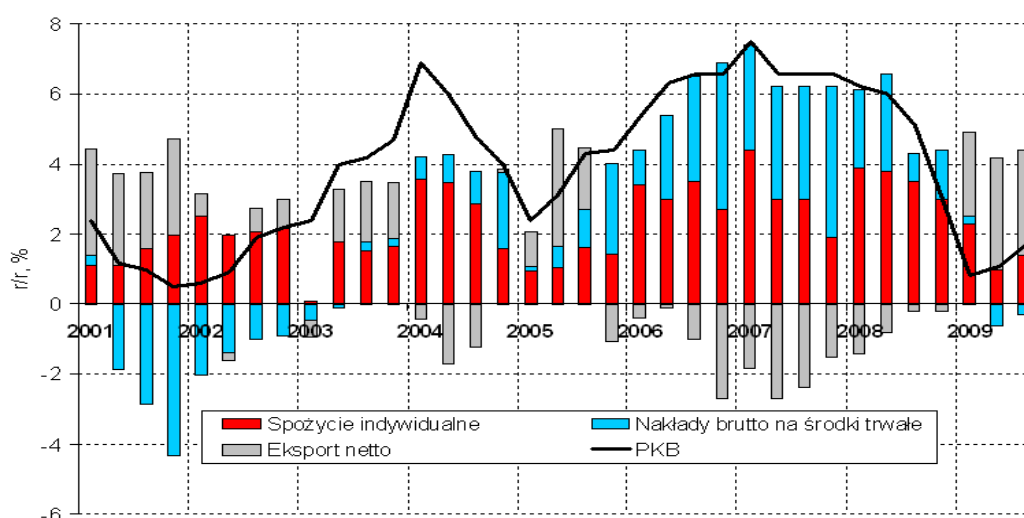
I.1. Zmienne makro i mikroekonomiczne

I.1.1. Rachunki narodowe

W III kwartale 2009 r. PKB Polski wyniósł 331,5 mld zł, podczas gdy w III kwartale 2008 r. osiągnął wartość 314,6 mld zł. Tempo wzrostu PKB wyniosło 1,7% rok do roku w cenach stałych z roku poprzedniego, co oznacza wzrost jego tempa w porównaniu z dwoma poprzednimi kwartałami 2009 r. (0,8% w I kw. i 1,1% w II kw.). Według danych wyrównanych sezonowo dynamika roczna wyniosła 1,3% (1,5% w obu poprzednich kwartałach 2009 r.). Dodatni wynik oznacza, że Polska po raz kolejny pozytywnie wyróżniła się na tle gospodarek europejskich, zarówno tych rozwiniętych, jak i państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Przykładowo, wartość dynamiki PKB dla Niemiec, Francji i Wielkiej Brytanii wyniosła odpowiednio -4,8%, -2,3% i -5,3%, a dla Czech i Węgier – odpowiednio – -4,5% i -7,1%. W tym samym czasie gospodarka strefy euro uległa zmniejszeniu o 4,1%, a Stanów Zjednoczonych o 2,6%. Pozytywna dynamika dla Polski to efekt przede wszystkim wysokiego wkładu eksportu netto (kontrybucja do wzrostu gospodarczego na poziomie 3,0 p.p.) – eksport w porównaniu z III kw. poprzedniego roku zmniejszył się – wg dynamiki w cenach stałych roku poprzedniego – o 9,5%, natomiast import spadł o 14,9%. Popyt krajowy zmniejszył się w badanym okresie o 1,2% głównie za sprawą inwestycji, które spadły o 1,5% rok do roku. Spożycie indywidualne wzrosło w tym czasie o 2,2%.

W kolejnych kwartałach spodziewany jest stopniowy wzrost dynamiki PKB rok do roku, a motorem wzrostu najprawdopodobniej będzie konsumpcja. Jednocześnie, zgodnie z informacjami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, od początku realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 do końca września 2009 r. w Polsce podpisano 19,6 tys. umów o dofinansowanie projektów o wartości 74,3 mld zł, przy czym kwota dofinansowania z UE wyniosła ok. 53,4 mld zł, co stanowi 19,43% alokacji na lata 2007-2013. Jeżeli absorpcja tych środków nadal będzie rosła można oczekiwać, że dynamika inwestycji w całym roku 2010 będzie dodatnia. Ponadto w tym roku wkład eksportu netto w PKB będzie ujemny.

Rys. 1 Dynamika PKB w cenach stałych z roku poprzedniego i kontrybucja jego głównych składowych do wzrostu gospodarczego

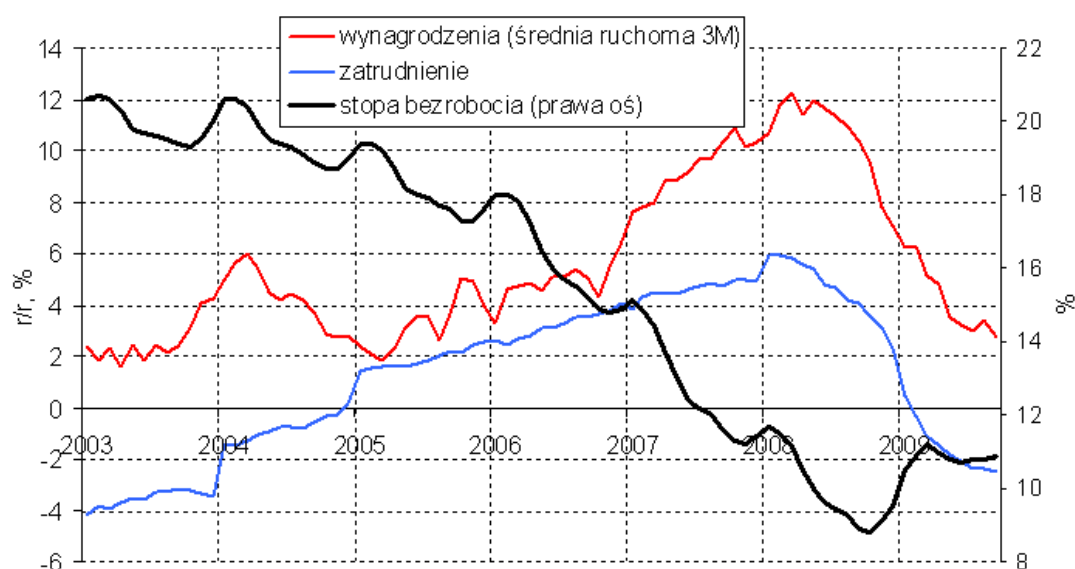
Źródło: Na podstawie danych GUS.

I.1.2. Rynek pracy

W III kwartale 2009 r. nastąpiła kontynuacja negatywnych trendów na rynku pracy. Zatrudnienie wciąż spadało, co szczególnie było widoczne w sekcjach: działalność finansowa i ubezpieczeniowa, informacja i komunikacja oraz przetwórstwo przemysłowe. Jednocześnie lekkim wzrostem charakteryzowała się stopa bezrobocia, co nie jest pozytywnym zjawiskiem w miesiącach letnio-jesiennych, kiedy liczba osób bez pracy zazwyczaj zmniejsza się z uwagi na liczne prace o charakterze sezonowym. Czynniki cykliczne oddziałujące w kierunku wzrostu stopy bezrobocia okazały się zatem silniejsze niż czynnik sezonowy. Ponadto wyraźnie zwiększyła się liczba osób bezrobotnych w wieku poniżej 25 roku życia, które często szukają pracy po raz pierwszy. Przedsiębiorcy nie byli skłonni tworzyć nowych miejsc pracy, jako że cały czas odczuwają negatywne skutki kryzysu finansowego i gospodarczego. Słabnący popyt na pracę przyczynia się także do coraz wolniejszego przyrostu płac. W III kwartale 2009 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w ujęciu nominalnym zwiększyło się o 4,9% w skali roku (z 2.968,55 zł do 3.113,86 zł), z czego o 3,9% w sektorze przedsiębiorstw (z 3.194,23 zł do 3.317,45 zł) i o 6,7% w sferze budżetowej (z 2.915,76 zł do 3.110,88 zł). W ujęciu realnym odpowiednie dynamiki roczne były równe 1,5%, 0,5% oraz 3,2%. Choć w najbliższych miesiącach należy oczekiwać, że płace będą rosły raczej w umiarkowanym tempie, ich siła nabywcza powinna wzrastać.

Z uwagi na fakt, że tendencje na rynku pracy zazwyczaj wykazują kilkumiesięczne opóźnienia względem wahań realnego produktu w gospodarce, kumulacji negatywnych trendów należy spodziewać się w I kwartale 2010 r. – wtedy stopa bezrobocia odnotuje najwyższy poziom, ok. 13,0%. Ponadto należy oczekiwać, że właśnie osoby w wieku poniżej 25 lat mogą mieć w najbliższych miesiącach największe trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Przyrostu liczby bezrobotnych można się także spodziewać wśród osób słabo wykształconych.

Rys. 2 Dynamika przeciętnego zatrudnienia i przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw oraz stopa bezrobocia rejestrowanego

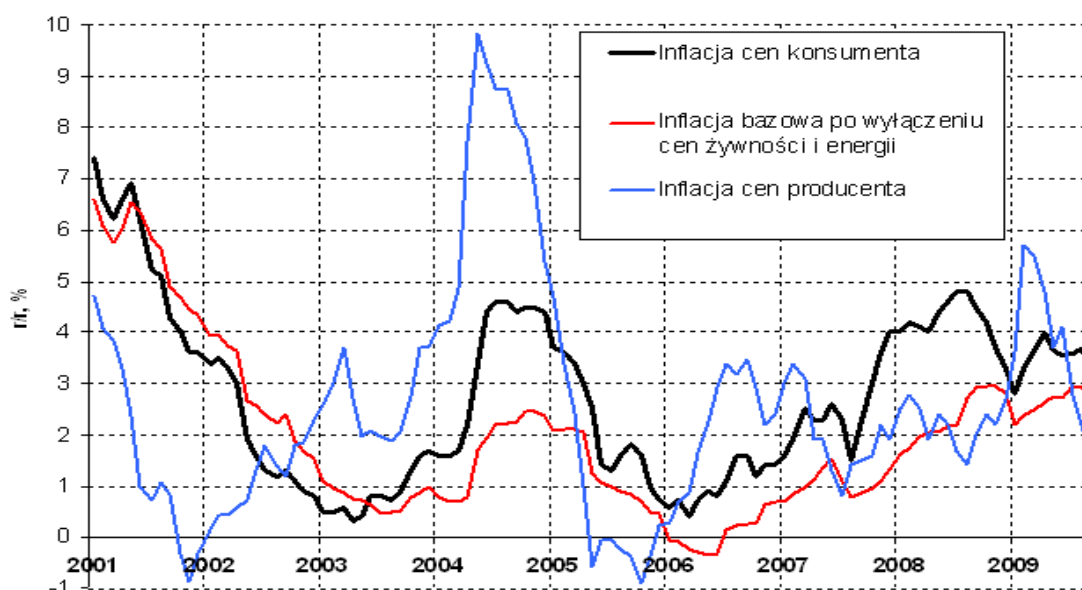
Źródło: Na podstawie danych GUS.

I.1.3. Ceny

W III kwartale 2009 r. inflacja cen konsumenta była na poziomie niewiele niższym niż w poprzednim kwartale, wynosząc 3,5% w skali roku. Jest to wartość odpowiadająca górnej granicy dopuszczalnych odchyżeń od celu inflacyjnego, wynoszącego 2,5% rok do roku. Wyraźnie powyżej ogólnego indeksu cen towarów i usług konsumpcyjnych kształtowała się dynamika roczna cen wyrobów tytoniowych (efekt wyższych stawek podatku akcyzowego) oraz energii elektrycznej (w związku z ubiegłorocznymi podwyżkami). Jednocześnie, aż do sierpnia 2009 r., nadal taniała odzież i obuwie w związku z silną konkurencją z produktami importowanymi z krajów azjatyckich. W porównaniu z pozostałymi krajami Unii Europejskiej Polska charakteryzowała się stosunkowo wysokim poziomem inflacji. We wrześniu 2009 r. wartość HICP¹ w Polsce wyniosła 4,0% rok do roku, a wyższe wartości odnotowały jedynie Rumunia (4,9%) i Węgry (4,8%). Średnia inflacja dla strefy euro wyniosła -0,3%, a dla Unii Europejskiej 0,3%.

W kolejnych miesiącach należy oczekiwać stopniowego spadku rocznej dynamiki cen towarów i usług konsumpcyjnych w związku z obserwowaną od połowy lutego do końca lipca 2009 r. stopniową aprecjacją złotego względem walut rynków bazowych, co z opóźnieniem oddziałuje w kierunku spadku cen dóbr importowanych. Dodatkowo w bieżącym roku ujawnią się efekty bazowe, co także przyczyni się do obniżenia dynamiki cen. Pewną niewiadomą stanowią ceny ropy naftowej, które, jeżeli będą rosły z uwagi na ożywienie gospodarcze w gospodarce światowej, będą poprzez efekt kosztowy oddziaływać w kierunku zwiększenia presji inflacyjnej.

Rys. 3 Roczne mierniki inflacji w Polsce

Źródło: Na podstawie danych GUS.

I.1.4. Finanse publiczne

Według znowelizowanej ustawy budżetowej na rok 2009 dochody były planowane na poziomie 272,91 mld zł, a wydatki – 300,10 mld zł, co daje deficyt budżetowy równy

¹ Harmonized Index of Consumer Prices. Za jego pomocą można porównywać wartość inflacji pomiędzy krajami Unii Europejskiej.

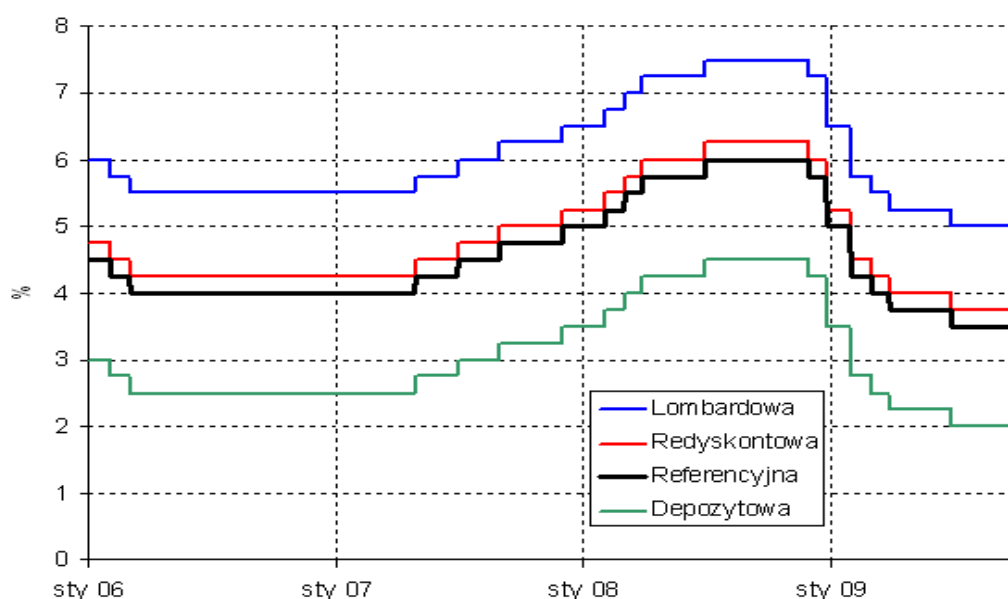
27,19 mld zł. Na koniec września 2009 r. deficyt został zrealizowany na poziomie 21,34 mld zł, czyli 78,5% rocznego planu. Na koniec września 2009 r. dochody podatkowe wyniosły 175,7 mld zł i stanowiły przeszło 86% dochodów ogółem. Z danych wynika, że spowolnienie gospodarcze odbiło się wyraźnie na sytuacji budżetu państwa, jako że w porównaniu z analogicznym miesiącem roku 2008 wpływy do budżetu wyraźnie się obniżyły. Dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) zmniejszyły się o 6,7% (z 27,36 mld zł do 25,51 mld zł), z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) spadły o 14,4% (z 20,11 mld zł do 17,22 mld zł), a z tytułu podatku od towarów i usług (VAT) skurczyły się o 5,3% z 79,37 mld zł do 75,15 mld zł. Z kolei wśród poszczególnych kategorii wydatkowych największe różnice w porównaniu z wrześniem 2008 r. widać w przypadku dotacji dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz wydatków na obsługę długu publicznego, które zwiększyły się odpowiednio o 27,4% (z 22,00 mld zł do 28,01 mld zł) oraz o 32,0% (z 17,00 mld zł do 22,45 mld zł). Według wypowiedzi Ministra Finansów J. Rostowskiego z dnia 6 stycznia 2010 r. deficyt za zeszły rok prawdopodobnie będzie niższy niż zapisany w ustawie budżetowej i wyniesie 24-25 mld zł.

W III kwartale 2009 r. w dalszym ciągu zwiększał się dług publiczny. Na koniec września 2009 r. wyniósł on 659,79 mld zł, co oznacza wzrost o 22,5% w skali roku (na koniec września 2008 r. dług wynosił 538,46 mld zł). Dług zagraniczny stanowił około 25% zadłużenia Skarbu Państwa i w około 70% jest denominowany w euro.

W 2010 roku spodziewane jest pogorszenie kondycji finansów publicznych, co będzie stanowiło konsekwencję obserwowanego spowolnienia gospodarczego, niższej dynamiki wynagrodzeń, a także wciąż słabych wyników przedsiębiorstw. Istnieje ryzyko, że dług publiczny nadal może stopniowo przyrastać i przekroczy I próg ostrożnościowy na poziomie 50% PKB, co będzie oznaczało konieczność obniżenia relacji deficytu do dochodów budżetowych w kolejnej ustawie budżetowej. Jeżeli dodatkowo wzrost gospodarczy okaże się niższy niż zakładany w ustawie budżetowej na 2010 rok (tj. 1,2%), wtedy możliwe jest także przekroczenie przez dług publiczny II progu ostrożnościowego, tj. 55% PKB. Jednakże prawdopodobieństwo realizacji takiego scenariusza jest jak dotąd nieduże.

I.1.5. Polityka pieniężna

Rys. 4 Podstawowe stopy procentowe NBP

Źródło: NBP.

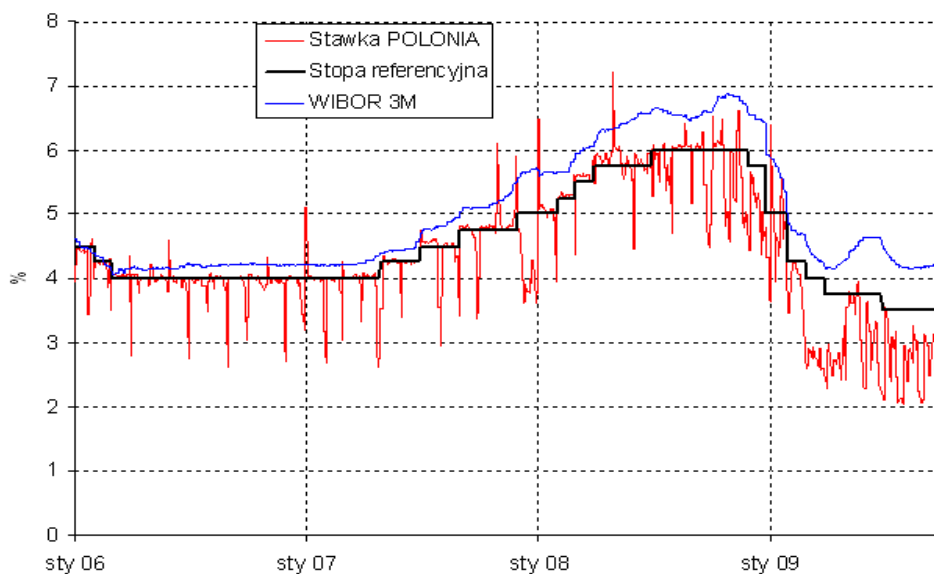
Po serii obniżek w okresie od listopada 2008 r. do czerwca 2009 r., stopy procentowe NBP ustabilizowały się w III kwartale 2009 r. na poziomach odpowiednio:

- Stopa referencyjna: 3,50%;
- Stopa kredytu lombardowego: 5,00%;
- Stopa redyskontowa weksli: 3,75%;
- Stopa depozytowa: 2,00%.

W oficjalnych komunikatach Rada Polityki Pieniężnej zwracała uwagę na pojawiające się symptomy poprawy sytuacji w gospodarce Stanów Zjednoczonych i strefy euro, przy jednoczesnym spadku poziomu cen w największych gospodarkach świata. W kontekście gospodarki polskiej także wskazywano na lepsze nastroje przedsiębiorstw i poprawę wskaźników koniunktury. Jednocześnie podkreślano słabość rynku pracy i niską dostępność kredytów dla przedsiębiorstw. Rada Polityki Pieniężnej spodziewała się utrzymania rocznej inflacji na podwyższonym poziomie głównie z uwagi na wzrost cen regulowanych, wysokie ceny paliw oraz (wygasający) efekt deprecjacji złotego. W średnim horyzoncie czasowym RPP oczekiwała jednak słabnięcia wymienionych efektów i gasnącej presji inflacyjnej w wyniku spadku kosztów pracy i ograniczenia tempa wzrostu gospodarczego poniżej potencjalnego.

Obniżki stóp procentowych miały także na celu stabilizowanie tempa wzrostu gospodarczego na poziomie tempa wzrostu produktu potencjalnego, co w średnim okresie ma sprzyjać realizacji celu inflacyjnego. Jednakże, pomimo spadku ceny pieniądza, obroty na rynku międzybankowym nie uległy wzrostowi². Trudno zatem wnioskować o zwiększeniu zaufania pomiędzy bankami. Poziom stawki POLONIA³ od połowy roku 2009 (zakończenie cyklu obniżek stóp) utrzymywał się przeważnie poniżej stopy referencyjnej NBP, a także wyraźnie poniżej stopy rynku międzybankowego WIBOR 3M. W III kwartale 2009 r. stawka POLONIA była niższa od stopy referencyjnej średnio o 0,88 p.p., a od stopy WIBOR 3M – średnio o 1,57 p.p. Różnice te były w tym okresie wyraźnie wyższe niż w latach 2006-2007. Świadczy to o tym, że ewentualne nadwyżki płynności były kumulowane przez banki.

Rys. 5 Stawka POLONIA na tle stopy referencyjnej NBP i stopy rynku międzybankowego WIBOR 3M

Źródło: NBP, Bloomberg.

² Według informacji NBP zawartych w *Raporcie o stabilności systemu finansowego – grudzień 2009 r.*, s. 17.

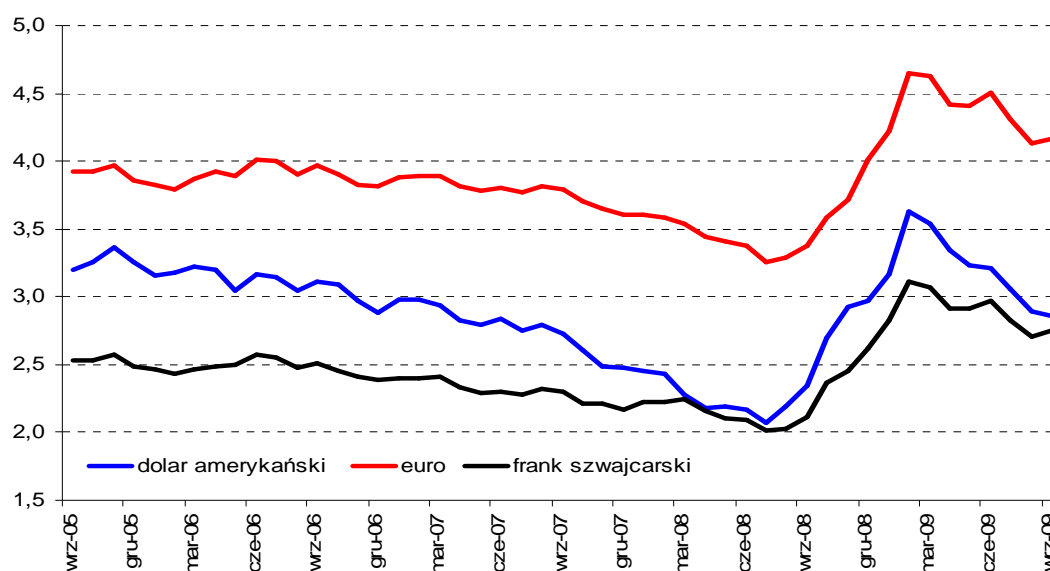
³ Średnia ważona stawka operacji przeprowadzonych na rynku pieniężnym o terminie O/N.

Aby umożliwić sektorowi prywatnemu dostęp do finansowania, NBP rozważał też wprowadzenie od stycznia 2010 r. nowej stopy procentowej⁴ o nazwie stopa dyskonta weksli. Kredyt wekslowy miał być przeznaczony na finansowanie nowych kredytów udzielanych przez banki podmiotom gospodarczym. W ramach tego instrumentu NBP zamierza przyjmować do dyskonta weksle własne wystawione przez podmioty gospodarcze na banki.

W perspektywie I połowy 2010 r. zmiany stóp procentowych pozostają mało prawdopodobne. Zarówno gospodarka krajowa, jak i światowa, pomimo oznak wychodzenia z recesji, nadal narażona jest na spadek popytu wywołany rosnącym bezrobociem, mniejszym dostępem do kredytów oraz rosnącym długiem publicznym. Nie można jednak wykluczyć, że wysoki dług publiczny oraz presja inflacyjna ze strony podażowej skłonią władze monetarne zarówno gospodarek rozwiniętych, jak i Polski do zaostrzenia polityki pieniężnej już pod koniec 2010 roku.

I.1.6. Kurs walutowy

Rys. 6 Kurs wybranych walut wobec złotego – wartości średnie w miesiącu

Źródło: NBP.

Okres od lipca do września 2009 r. charakteryzował się niewielką aprecjacją kursu złotego. Na koniec okresu wyniósł on 2,89 PLN/USD, 4,22 PLN/EUR i 2,80 PLN/CHF, podczas gdy na koniec II kwartału 2009 r. wynosił odpowiednio 3,17, 4,47 i 2,93. Łącznie III kwartał 2009 r. przyniósł aprecjację złotego względem euro i franka szwajcarskiego odpowiednio o 2,3% i 1,8%. Jeszcze bardziej umocnił się złoty względem dolara amerykańskiego, tj. o 4,8%, co wynikało głównie ze słabości dolara na rynkach światowych.

Do wzrostu popytu na złotego, obserwowanego w III kwartale 2009 r., przyczyniły się głównie dalsza poprawa nastrojów wśród inwestorów zagranicznych i rosnące zainteresowanie inwestycjami finansowymi na rynkach wschodzących. Ważnym czynnikiem wspierającym złotego był też fakt utrzymania się dodatniego tempa PKB, który wyróżnił Polskę na tle wielu krajów Europy. Natomiast niekorzystnie oddziaływał na złotego fakt rosnącego deficytu budżetowego oraz obawy o możliwość jego finansowania. Przyczyniło się to do przerwania trendu aprecjacyjnego złotego względem euro i franka szwajcarskiego w sierpniu 2009 r., odkąd nastąpiła względna stabilizacja obydwu kursów.

⁴ Stopę dyskontową wprowadzono z początkiem roku 2010 na poziomie 4,00%.

W roku 2010 osłabienie złotego pozostaje mało prawdopodobne. Z drugiej strony napięta sytuacja budżetowa i nadal realna szansa powrotu recesji w gospodarce światowej nakazują ostrożność w formułowaniu nazbyt optymistycznych prognoz dla złotego. Najbardziej prawdopodobnym scenariuszem wydaje się zatem powolna aprecjacja złotego.

I.1.7. Krajowy rynek instrumentów udziałowych

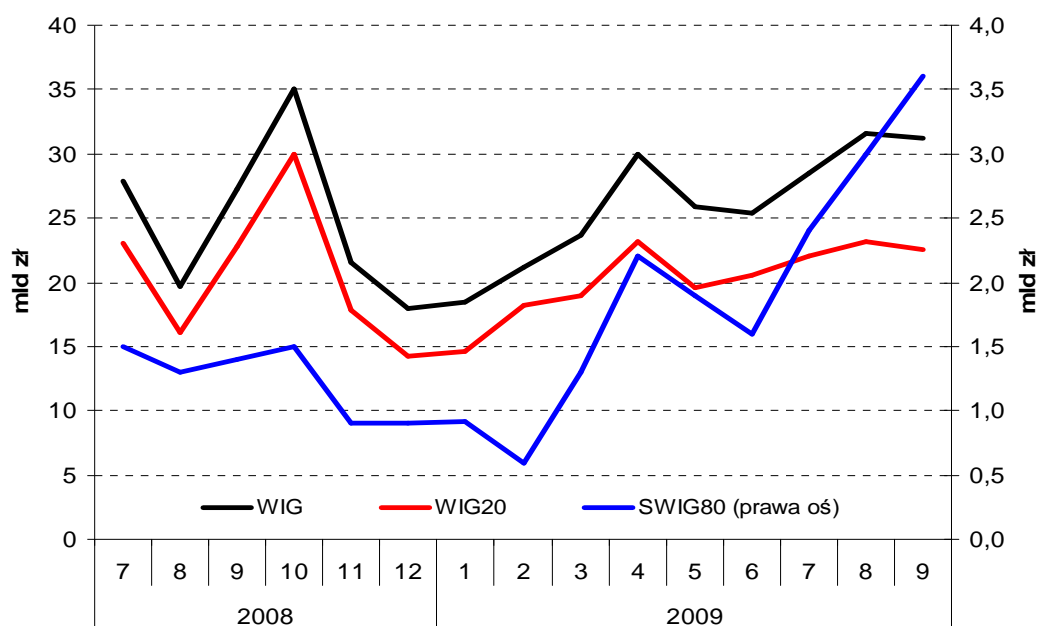
Indeksy Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych kontynuowały w III kwartale 2009 r. wzrosty zapoczątkowane w marcu 2009 r. Łącznie w całym okresie od lipca do września 2009 r. indeks największych spółek (WIG20) zyskał 17,7% (z 1.862,36 pkt. do 2.192,37 pkt.). W tym samym okresie indeks szerokiego rynku (WIG) wzrósł o 23,5% (z 30.419,03 pkt. do 37.580,32 pkt.) a indeks małych spółek (SWIG80) zyskał niespełna 21,2% (wzrost z 9.319,96 pkt. do 11.298,36 pkt.).

Głównym czynnikiem sprzyjającym wzrostom na rynku kapitałowym była poprawa nastrojów na zagranicznych rynkach akcji. Przy spadającej awersji do ryzyka i wciąż dodatnim tempie wzrostu PKB stopy zwrotu oferowane przez polskie spółki mogły być atrakcyjne dla inwestorów. Dla inwestorów zagranicznych zachętą do inwestowania w akcje notowane na GPW był też wciąż względnie słaby złoty, dzięki czemu mogli oni liczyć na dodatkową stopę zwrotu z tytułu zmiany kursu.

III kwartał 2009 r. przyniósł też poprawę obrotów realizowanych na GPW. Szczególnie dotyczyła ona małych spółek notowanych na GPW. Sytuacja ta może wskazywać na rosnącą aktywność krajowych inwestorów. Ich kapitał stanowi bowiem w segmencie małych spółek znacznie większy udział niż w przypadku indeksu WIG20, na którym dużą część obrotów generują inwestorzy zagraniczni.

Napływ kapitału na giełdę znalazł też odzwierciedlenie w saldzie kapitału funduszy inwestycyjnych. W III kwartale 2009 r. saldo napływu kapitału do funduszy inwestycyjnych otwartych wyniosło 1,5 mld zł, wobec względnej stabilizacji w II kwartale 2009 r. i -2,1 mld zł w okresie od stycznia do marca 2009 r. Równocześnie zauważalny stał się spadek wolumenu depozytów terminowych gospodarstw domowych (o terminie zapadalności do 2 lat), który na koniec września 2009 r. wyniósł 193,8 mld zł wobec 197,0 mld zł w czerwcu 2009 r. (spadek o 1,6%) i ponad 201 mld zł w marcu 2009 r. (spadek o 3,6%).

Rys. 7 Obroty realizowane na wybranych indeksach giełdowych

Źródło: GPW.

I.1.8. Prognozy makroekonomiczne

Prognozy wzrostu gospodarczego na rok 2010 zakładają raczej wyższą dynamikę PKB niż w roku 2009 przy nadal zwiększającej się stopie bezrobocia. Jednocześnie wskazują na słabnącą presję inflacyjną przy wyraźnie niższej dynamice wynagrodzeń nominalnych.

Prognozy makroekonomiczne wybranych ośrodków i instytucji

Zmienna makroekonomiczna	INE PAN		NBP*		MFW		MF	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Dynamika PKB r/r	1,0%	1,4%	1,3%	1,8%	1,0%	2,2%	0,9%	1,2%
Inflacja CPI r/r	X	X	3,4%	1,5%	3,4%	2,6%	3,6%	1,0%
Dynamika wynagrodzeń r/r	X	X	4,7%	1,6%	X	X	4,8%	2,0%
Stopa bezrobocia	12,0%	X	7,8%	10,2%	X	X	12,5%	12,8%

Stopa bezrobocia wg BAEL.

I.2. Zmiany prawne

Odnosząc się do najważniejszych, od początku 2009 roku, zmian prawnych dotyczących działalności ubezpieczeniowej, należy wskazać w szczególności na następujące przepisy:

- Nowelizacja ustawy o działalności ubezpieczeniowej dokonana ustawą z dnia 13 lutego 2009 r. o zmianie ustawy o działalności ubezpieczeniowej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 42, poz. 341).

Przedmiotowa zmiana miała na celu implementację dyrektywy 2005/68/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 listopada 2005 r. w sprawie reasekuracji oraz zmieniającej dyrektywy Rady 73/239/EWG, 92/49/EWG, a także dyrektywy 98/78/WE i 2002/83/WE.

Dyrektywa w sprawie reasekuracji ustanowiła ramy ostrożnościowe dla wykonywania działalności reasekuracyjnej w Unii Europejskiej.

Ponadto, w ramach nowelizacji ustawy o działalności ubezpieczeniowej implementowano do porządku krajowego przepisy dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług.

Należy także wskazać na wprowadzenie zmian do przepisu art. 829 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.). Wskazana zmiana miała na celu przyjęcie bardziej adekwatnej regulacji w zakresie ubezpieczeń grupowych, poprzez usunięcie wymogu uprzedniej zgody ubezpieczonego na zawarcie umowy ubezpieczenia na jego rachunek.

- Zmiany wprowadzone ustawą dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. Nr 18, poz. 97).

Przedmiotowa zmiana dotyczyła zasad przeprowadzania kontroli działalności i stanu majątkowego zakładów ubezpieczeń i miała na celu dostosowanie przepisów ustawy o działalności ubezpieczeniowej do przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej w zakresie wykonywania kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy.

- Zmiany wprowadzone ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571).

Przedmiotowa zmiana skutkowała wprowadzeniem szczególnych podstaw jurysdykcji krajowej w sprawach ze stosunku ubezpieczenia i w sprawach konsumenckich. Wzorem

rozporządzenia Rady UE nr 44/2001, przedmiotowe regulacje służą wzmocnieniu pozycji ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu umowy ubezpieczenia poprzez przyznanie im prawa pozwania zakładu ubezpieczeń przed sąd miejsca ich zamieszkania.

- Ustawę z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 3, poz. 11) oraz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie wzorów treści gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych składanych jako zabezpieczenie akcyzowe (Dz.U. Nr 32, poz. 239).

Zgodnie z przepisem art. 67 ust. 1 pkt 2 powyższej ustawy, jedną z dopuszczalnych form zabezpieczenia akcyzowego może być gwarancja ubezpieczeniowa. Wskazane rozporządzenie, zgodnie z delegacją ustawową, określiło wzór treści tejże gwarancji.

- Zmiany wprowadzone ustawą z dnia 18 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o działalności ubezpieczeniowej oraz ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.

Przedmiotowa nowelizacja sprowadzała się do zmiany progu, przy którym zakład ubezpieczeń zobowiązany jest do zawiadomienia organu nadzoru o nabyciu akcji – uprzednio było to nabycie akcji zapewniających dysponowanie lub przekroczenie 33% głosów na walnym zgromadzeniu lub udziału w kapitale zakładowym, obecnie jest to próg jednej trzeciej głosów na walnym zgromadzeniu lub udziału w kapitale zakładowym.

- Zmiany wprowadzone ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 225, poz. 1486).

Przedmiotowe zmiany miały na celu zniesienie tzw. podatku Religi. Do czasu wprowadzenia ww. zmiany zakłady ubezpieczeń zobowiązane były do uiszczania na rzecz Narodowego Funduszu Zdrowia opłaty na leczenie ofiar wypadków komunikacyjnych. Było to 12% ze składek pochodzących z ubezpieczenia OC płaconego przez posiadaczy pojazdów mechanicznych.

- Zmiany wprowadzone ustawą z dnia 5 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 91, poz. 739).

Założeniem powyższych zmian było umożliwienie funkcjonariuszom policji uwzględniania innych niż wymienione w ustawie, dowodów zawarcia umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych oraz odstąpienie od obligatoryjnego odholowywania pojazdu w przypadku gdy kierowca nie mógł okazać dokumentu ubezpieczenia.

Analizując zmiany prawne dotyczące działalności ubezpieczeniowej należy również zwrócić uwagę na przyjęcie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej Wyłącalność II przez Parlament Europejski na posiedzeniu plenarnym w dniu 22 kwietnia 2009 r. Dyrektywa Wyłącalność II została przyjęta przez Radę Unii Europejskiej w dniu 10 listopada 2009 r. W dyrektywie tej dokonano scalenia dotychczasowych dyrektyw ubezpieczeniowych oraz wprowadzono wiele nowych zasad prowadzenia działalności ubezpieczeniowej dotyczących między innymi zarządzania, wymogów finansowych czy sprawozdawczości. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem aktów wykonawczych do dyrektywy. Nowe regulacje prawne mają zostać wprowadzone do ustawodawstwa krajowego do dnia 1 listopada 2012 r.

II. ANALIZA DANYCH O SEKTORZE UBEZPIECZEŃ

Analiza danych o sektorze ubezpieczeń prezentuje wybrane pozycje finansowe zagregowane na podstawie kwartalnych sprawozdań finansowych i statystycznych przekazanych do organu nadzoru przez krajowe zakłady ubezpieczeń⁵ po III kwartałach 2009 r. W niektórych aspektach uwzględnia również wyniki głównego oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń.

W rozdziale zostały zaprezentowane szczegółowe informacje dotyczące podmiotów rynku ubezpieczeń, obejmujące m.in. przychody i koszty, strukturę aktywów i pasywów, wyniki finansowe oraz wskaźniki wypłacalności zakładów ubezpieczeń. Przedstawiono także podstawowe tendencje zaobserwowane w sektorze ubezpieczeń w okresie III kwartałów 2009 r. i podjęto próbę wyjaśnienia i uzasadnienia zmian, które zaszły na rynku ubezpieczeń, odnosząc się do danych za III kwartały 2008 r.

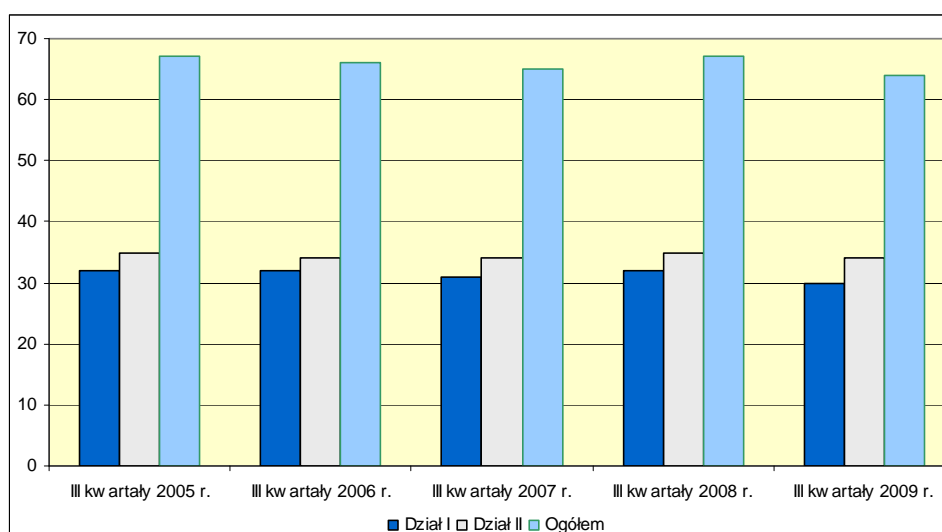
II.1. Podmioty rynku ubezpieczeniowego

Aktem regulującym warunki, zasady podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej w Polsce jest ustawa o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 r. (Dz. U. z 2003 r., Nr 124, poz. 1151) z późniejszymi zmianami.

Na koniec września 2009 r. zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Polsce posiadało 65 krajowych zakładów ubezpieczeń oraz 1 oddział główny zagranicznego zakładu ubezpieczeń. W porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego liczba zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność ubezpieczeniową zmniejszyła się o 3 zakłady ubezpieczeń w wyniku dokonania 4 połączeń, jak i cofnięcia zezwolenia na wniosek 1 zakładu ubezpieczeń. Jednocześnie wydane zostały zezwolenia dla 2 zakładów ubezpieczeń.

Na koniec III kwartału 2009 r. wśród krajowych zakładów ubezpieczeń działalność ubezpieczeniową prowadziło odpowiednio 30 zakładów ubezpieczeń na życie oraz 34 zakłady pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (w tym 1 zakład reasekuracyjny). Ponadto jeden zakład ubezpieczeń znajdował się w likwidacji.

Wykres 1. Liczba krajowych zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność ubezpieczeniową

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

⁵ zakłady ubezpieczeń: zakłady ubezpieczeń działu I i działu II oraz zakład reasekuracji.

II.2. Przychody zakładów ubezpieczeń

II.2.1. Składka ubezpieczeniowa

Składka przypisana brutto stanowi kwoty należne w trakcie okresu sprawozdawczego z tytułu zawartych umów, bez względu na to, czy kwoty te odnoszą się do całości lub części następnego okresu sprawozdawczego.

W okresie III kwartałów 2009 r. składka przypisana brutto ogółem wyniosła 38,40 mld zł i była niższa o 14,53% (o 6,53 mld zł) w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r., kiedy to osiągnęła wartość 44,93 mld zł. Jest to wynikiem spadku składki przypisanej brutto w zakładach ubezpieczeń działu I.

II.2.1.1. Zakłady ubezpieczeń na życie

W okresie III kwartałów 2009 r. składka przypisana brutto zakładów ubezpieczeń na życie wyniosła 22,31 mld zł (spadek z wartości 29,48 mld zł, tj. o 24,33% - o 7,17 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.). Spadek składki przypisanej brutto w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. zanotowało 13 zakładów ubezpieczeń.

W okresie III kwartałów 2009 r. dwie grupy ubezpieczeń na życie (grupa 4 i grupa 5) zanotowały wzrost wartości składki przypisanej brutto w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego. Największy pod względem wartości wzrost, o 0,23 mld zł, tj. o 7,53% (z wartości 3,00 mld zł do 3,23 mld zł) zanotowano w grupie 5 (uzupełniające ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe). Największy spadek wartości składki przypisanej brutto, o 7,12 mld zł, tj. o 33,18% (z wartości 21,48 mld zł do 14,35 mld zł) nastąpił w grupie 1 (ubezpieczenia na życie).

Na spadek wartości składki przypisanej brutto w okresie III kwartałów 2009 r., w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego, w ubezpieczeniach na życie miały wpływ zmiany preferencji inwestycyjnych, mniejsze zainteresowanie klientów oraz samych zakładów ubezpieczeń ubezpieczeniami opartymi na produktach bankowych (tzw. polisolokaty lub anty-Belki). Ponadto niektóre zakłady ubezpieczeń zrezygnowały ze sprzedaży tych produktów ze względu m.in. na ryzyko kredytowe, spadek stóp procentowych, niską rentowność przy jednoczesnych wysokich wymogach kapitałowych oraz obowiązujących i przyszłych regulacjach dotyczących koncentracji lokat.

II.2.1.2. Zakłady ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych

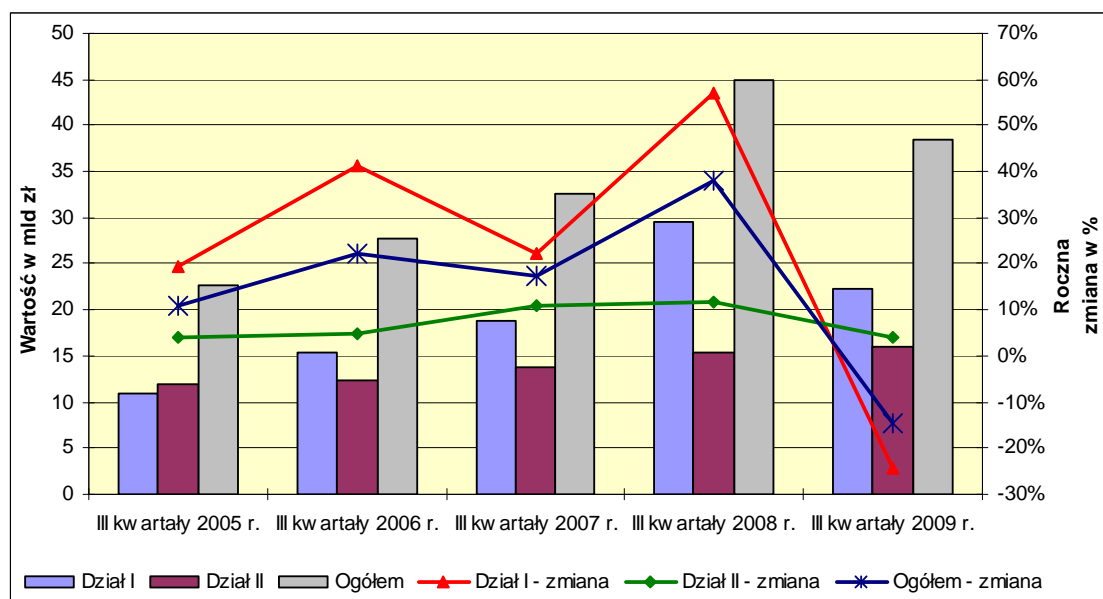
W okresie III kwartałów 2009 r. składka przypisana brutto zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych osiągnęła wartość 16,09 mld zł (wzrost z wartości 15,45 mld zł, tj. o 4,17% - o 0,64 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.). Spadek składki przypisanej brutto w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. zanotowało 11 zakładów ubezpieczeń.

W okresie III kwartałów 2009 r. na uwagę zasługuje znaczący wzrost wartości składki w grupie 16 (ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych) w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego – o 94,03%, tj. o 0,36 mld zł (z 0,38 mld zł do 0,73 mld zł). Ponadto znaczący wzrost składki wystąpił w przypadku grupy 8 (ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami) - o 14,17%, tj. o 0,22 mld zł, (z 1,53 mld zł do 1,74 mld zł), w grupie 9 (ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych) - o 11,57%, tj. o 0,12 mld zł (z 1,01 mld zł do 1,12 mld zł) oraz w grupie 10 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych) – o 2,51%, tj. o 0,13 mld zł (z 5,25 mld zł do 5,38 mld zł).

Najwyższy spadek składki przypisanej brutto w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. miał miejsce w przypadku grupy 3 (ubezpieczenia autocasco) - o 0,30 mld zł, tj. o 7,66%

(z 3,95 mld zł do 3,65 mld zł). Jest to skutkiem wzrostu konkurencji, zmian zachodzących w branży motoryzacyjnej - zmniejszenia liczby importowanych używanych samochodów, spadku sprzedaży nowych samochodów, ograniczenia finansowania zakupów samochodów za pomocą leasingu i kredytu, jak również wprowadzenia do oferty ubezpieczeń AC z ograniczonym zakresem ochrony ubezpieczeniowej (minicasco). Ponadto w okresie III kwartałów 2009 r. zmniejszyła się o 17,50%, tj. o 0,07 mld zł (z 0,42 mld zł do 0,34 mld zł) wartość składki przypisanej brutto grupy 14 (ubezpieczenia kredytu) w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r., co jest związane ze skutkami kryzysu w obszarze kredytów udzielanych osobom fizycznym i przedsiębiorstwom.

Wykres 2. Wartość składki przypisanej brutto oraz jej roczna zmiana w okresie III kwartałów lat 2005-2009

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.2.2. Struktura portfela ubezpieczeń

II.2.2.1. Analiza składki przypisanej brutto działu I

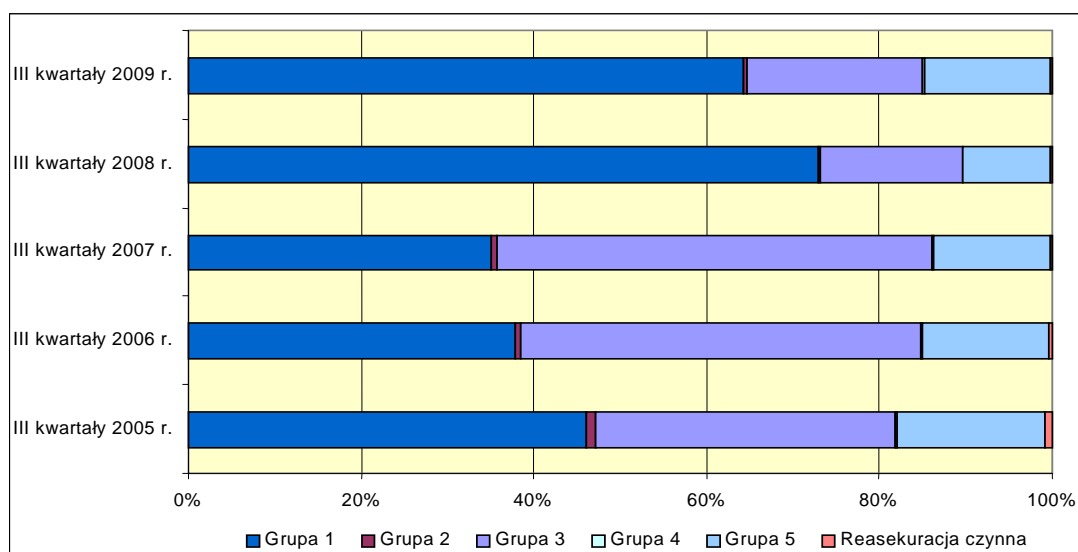
W strukturze ubezpieczeń działu I za III kwartały 2009 r. przeważają ubezpieczenia na życie (grupa 1) stanowiące 64,33% składki przypisanej brutto działu I. Ubezpieczenia na życie związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (grupa 3) stanowią 20,32% łącznej składki. Kolejną pozycję zajmują uzupełniające ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe (grupa 5) reprezentujące 14,47% składki. Udział ubezpieczeń posagowych (grupa 2) i rentowych (grupa 4) jest nadal nieznaczny i wynosi odpowiednio: 0,42% i 0,23% składki przypisanej brutto działu I.

Analizując zmiany w strukturze składki przypisanej brutto w okresie III kwartałów 2009 r. w stosunku do analogicznego okresu 2008 r. można zauważyć znaczący spadek udziału ubezpieczeń na życie (grupa 1) – o 8,52 p.p. (z 72,85% do 64,33%) oraz istotny wzrost udziału zarówno uzupełniających ubezpieczeń wypadkowych i chorobowych (grupa 5) - o 4,29 p.p. (z 10,19% do 14,47%), jak i ubezpieczeń na życie związanych z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (grupa 3) – o 3,95 p.p. (z 16,37% do 20,32%).

Pozytywny wpływ na kształtowanie się wartości składki przypisanej brutto w grupie 3 może mieć obserwowana poprawiająca się koniunktura giełdowa (od początku stycznia do końca września 2009 r. indeks giełdowy WIG wzrósł o 10 351,68 punktów (tj. o 38,02%).

Należy zauważyć, że w dalszym ciągu konkurencyjnymi w stosunku do ubezpieczeń związanych z UFK pozostają ubezpieczenia na życie i dożycie o charakterze oszczędnościowym tzw. polisolokaty oraz ubezpieczeniowe produkty strukturyzowane⁶.

Wykres 3. Struktura składki przypisanej brutto działu I w okresie III kwartałów lat 2005-2009

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.2.2.2. Analiza składki przypisanej brutto działu II

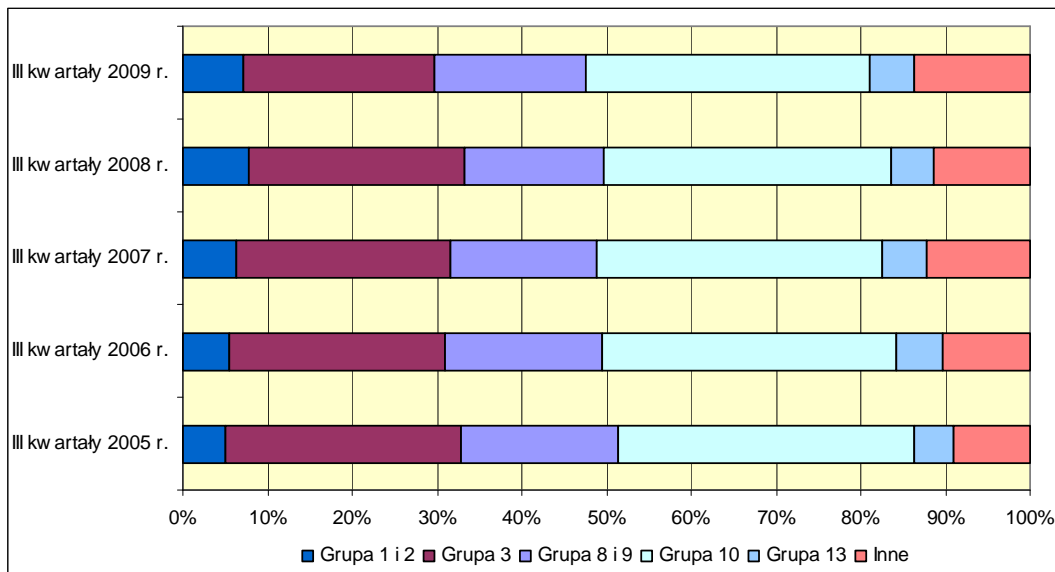
W strukturze pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych w okresie III kwartałów 2009 r. dominują ubezpieczenia komunikacyjne (grupa 3 i grupa 10) stanowiące łącznie 56,10% składki przypisanej brutto działu II, przy czym udział ubezpieczeń OC posiadaczy pojazdów mechanicznych wynosił 33,43%, natomiast ubezpieczeń autocasco 22,67%. Drugą pozycję zajmują ubezpieczenia majątkowe (grupa 8 i grupa 9), które stanowią łącznie 17,80% składki. Na kolejnych miejscach znajdują się ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe (grupa 1 i grupa 2) o łącznym udziale w rynku wynoszącym 7,10% oraz ubezpieczenia OC (grupa 13) o udziale 5,41%.

Porównując strukturę rynku działu II w okresie III kwartałów 2009 r. w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego należy wskazać na spadek udziału ubezpieczeń komunikacyjnych w rynku. Udział ubezpieczeń grupy 3 spadł z 25,58% do 22,67% (o 2,90 p.p.), zaś ubezpieczeń grupy 10 – z 33,97% do 33,43% (o 0,54 p.p.). Istotny był również spadek udziału grupy 14, który wyniósł 0,56 p.p. (z 2,69% do 2,13%).

Największy wzrost udziału w rynku działu II w okresie III kwartałów 2009 r. w stosunku do analogicznego okresu 2008 r. zanotowały ubezpieczenia grupy 16 - o 2,11 p.p. (z 2,45% do 4,56%). Znaczny wzrost udziału w portfelu dotyczy również ubezpieczeń grupy 8 - o 0,95 p.p. (z 9,88% do 10,83%) i grupy 9 – o 0,46 p.p. (z 6,51% do 6,97%).

⁶ Produkty strukturyzowane powstają najczęściej przez połączenie cech instrumentów klasycznych (np. obligacji) oraz instrumentów pochodnych (najczęściej opcji). Najbardziej rozpowszechnionymi produktami strukturyzowanymi są produkty z gwarancją ochrony kapitału, w których zyski zależą od inwestycji w instrumenty pochodne. Zakłady ubezpieczeń wykorzystują najczęściej produkty strukturyzowane emitowane przez podmioty działające na rynku finansowym, najczęściej banki lub towarzystwa funduszy inwestycyjnych.

Wykres 4. Struktura składki przypisanej brutto działu II w okresie III kwartałów lat 2005–2009

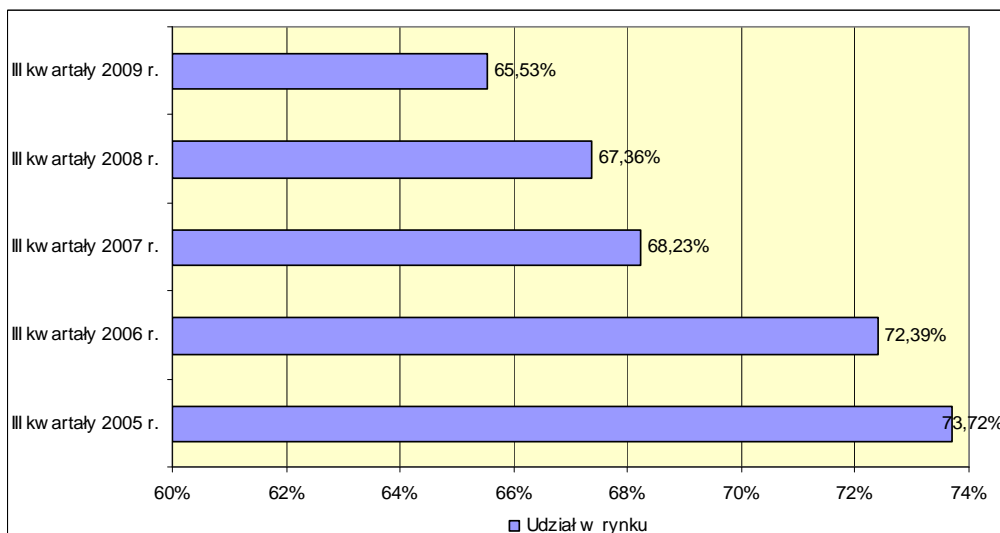
Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.2.3. Koncentracja rynku ubezpieczeń

Polski rynek ubezpieczeń charakteryzuje się dość wysokim stopniem koncentracji, pomimo iż udział największych zakładów systematycznie się zmniejsza. Wyższy poziom koncentracji ma miejsce w dziale II. W okresie III kwartałów 2009 r. udział w składce przypisanej brutto ogółem działu:

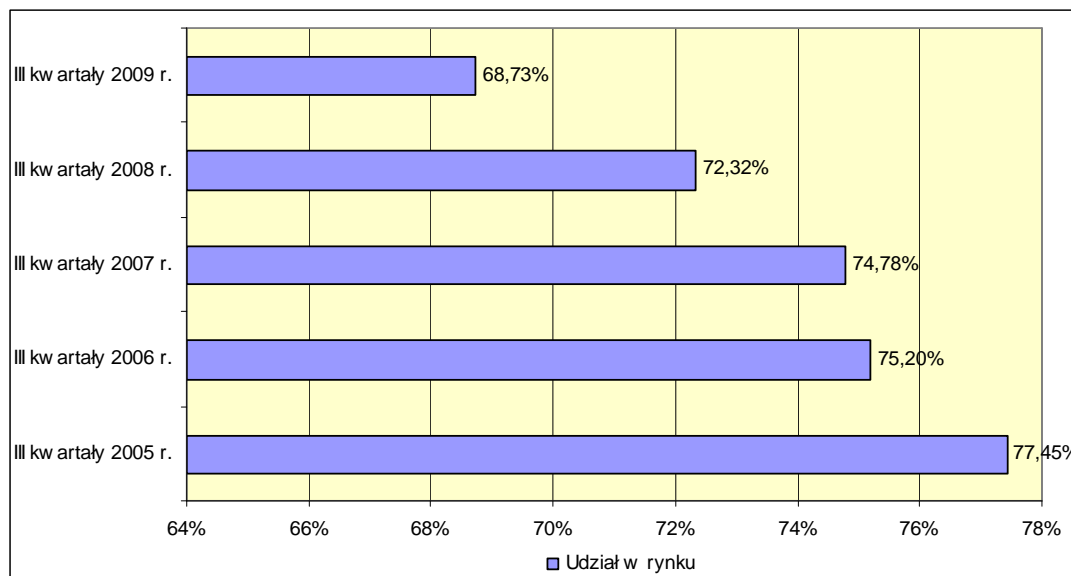
- trzech największych zakładów na życie wynosił 51,53%,
- pięciu największych zakładów na życie wynosił 65,53%,
- trzech największych zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych wynosił 57,27%,
- pięciu największych zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych wynosił 68,73%.

Wykres 5. Udział w rynku ubezpieczeń na życie 5 największych pod względem składki przypisanej brutto zakładów ubezpieczeń w okresie III kwartałów lat 2005–2009

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

Wykres 6. Udział w rynku ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych 5 największych pod względem składki przypisanej brutto zakładów ubezpieczeń w okresie III kwartałów lat 2005–2009

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

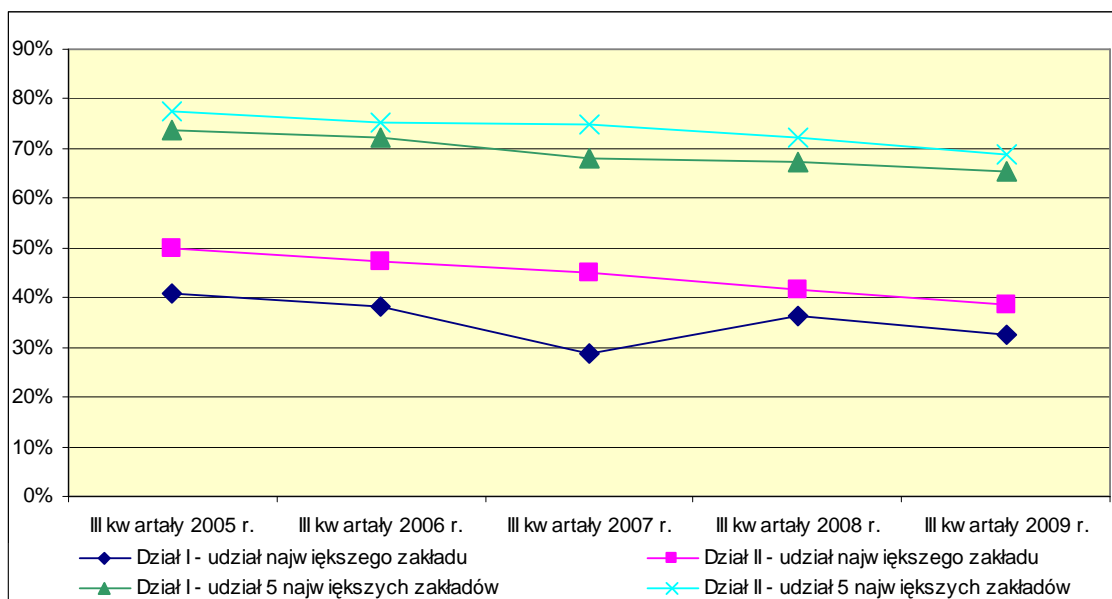
Zakłady ubezpieczeń o największych udziałach składki przypisanej brutto w okresie III kwartałów lat 2008-2009 w podziale na dział I i dział II zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Zakłady ubezpieczeń o największych udziałach składki przypisanej brutto w okresie III kwartałów lat 2008-2009

Lp.	Zakład ubezpieczeń	III kwartały 2008 r.	Zakład ubezpieczeń	III kwartały 2009 r.
Dział I				
1	PZU ŻYCIE SA	36,41%	PZU ŻYCIE SA	32,48%
2	AVIVA TUnŻ S.A.	12,13%	ING TUnŻ S.A.	9,59%
3	TUnŻ EUROPA S.A.	7,59%	TUnŻ WARTA S.A.	9,46%
4	TUnŻ WARTA S.A.	5,84%	TUnŻ EUROPA S.A.	7,89%
5	ING TUnŻ S.A.	5,39%	TU ALLIANZ ŻYCIE POLSKA S.A.	6,12%
Razem		67,36%	Razem	65,53%
Dział II				
1	PZU SA	41,56%	PZU SA	38,49%
2	TUiR WARTA S.A.	9,81%	STU ERGO HESTIA S.A.	9,90%
3	STU ERGO HESTIA S.A.	8,81%	TUiR WARTA S.A.	8,88%
4	TU ALLIANZ POLSKA S.A.	7,86%	TU ALLIANZ POLSKA S.A.	7,52%
5	HDI ASEKURACJA TU S.A.	4,28%	HDI ASEKURACJA TU S.A.	3,94%
Razem		72,32%	Razem	68,73%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

Wykres 7. Koncentracja rynku ubezpieczeń w okresie III kwartałów lat 2005–2009

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.2.4. Przychody z działalności lokacyjnej

Przychody z działalności lokacyjnej (bez niezrealizowanych zysków z lokat) wszystkich zakładów ubezpieczeń w okresie III kwartałów 2009 r. wyniosły 7,83 mld zł, co stanowiło spadek o 35,19% (tj. o 4,25 mld zł) w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r., kiedy to osiągnęły wartość 12,08 mld zł. Związane jest to m.in. ze spadkiem przychodów z działalności lokacyjnej grupy 3 ubezpieczeń działu I, wynikającym głównie ze zmniejszenia dodatniego wyniku z realizacji lokat (zysk ze sprzedaży lokat). W dziale I przychody z działalności lokacyjnej osiągnęły 4,41 mld zł (spadek z wartości 8,38 mld zł, tj. o 47,43% - o 3,98 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.), a w dziale II wyniosły 3,42 mld zł (spadek z wartości 3,69 mld zł, tj. o 7,40% - o 0,27 mld zł).

Przychody z działalności lokacyjnej z lokat z pozycji B⁷ aktywów w okresie III kwartałów 2009 r. ogółem były wyższe o 6,40% (o 0,40 mld zł) w stosunku do analogicznego okresu 2008 r. i wyniosły 6,62 mld zł (wzrost z wartości 6,22 mld zł), w tym 55,86% tych przychodów stanowiły przychody zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych. Wartość przychodów zakładów ubezpieczeń działu II osiągnęła 3,70 mld zł, co oznaczało spadek o 2,88%, czyli o 0,11 mld zł w stosunku do analogicznego okresu 2008 r., kiedy to wyniosły 3,81 mld zł. Przychody z działalności lokacyjnej z lokat z pozycji B aktywów zakładów ubezpieczeń działu I osiągnęły w okresie III kwartałów 2009 r. wartość 2,92 mld zł. W porównaniu z wartością uzyskaną w analogicznym okresie roku poprzedniego zanotowano wzrost tych przychodów o 21,05%, czyli o 0,51 mld zł (wzrost z wartości 2,41 mld zł). Przedmiotowy wzrost dotyczy głównie przychodów z działalności lokacyjnej grupy 1 ubezpieczeń tj. głównie z lokat terminowych w instytucjach kredytowych.

⁷ Lokaty inne niż lokaty stanowiące pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dla ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający.

II.3. Koszty działalności ubezpieczeniowej

II.3.1. Odszkodowania i świadczenia

Główną pozycję kosztów zakładów ubezpieczeń stanowią koszty związane z wypłatą odszkodowań i świadczeń wynikających z umów ubezpieczenia. W okresie III kwartałów 2009 r. zakłady ubezpieczeń wypłaciły w ujęciu brutto 31,05 mld zł odszkodowań i świadczeń wraz z kosztami likwidacji szkód i windykacji regresów. Wartość ta wzrosła o 62,21%, czyli o 11,91 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r., kiedy to wyniosła 19,14 mld zł.

W dziale I w okresie III kwartałów 2009 r. zostało wypłaconych 21,75 mld zł odszkodowań i świadczeń brutto (70,04% łącznych odszkodowań i świadczeń sektora ubezpieczeń), czyli o 86,99% (o 10,12 mld zł) więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego (wzrost z wartości 11,63 mld zł). Spadek odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. wykazało 8 zakładów ubezpieczeń, a 9 zakładów ubezpieczeń wykazało wzrost powyżej 100%. Tendencje występujące w sprzedaży ubezpieczeń znajdują odzwierciedlenie w wypłacie odszkodowań i świadczeń. Na wzrost wartości odszkodowań i świadczeń miały wpływ o 185,35% (o 11,20 mld zł) wyższe wypłaty odszkodowań i świadczeń w ramach grupy 1 - ubezpieczenia na życie (wzrost wartości z 6,04 mld zł do 17,25 mld zł), przede wszystkim w wyniku wygaśnięcia terminowych ubezpieczeń inwestycyjnych, tj. głównie tzw. polisolokat. Ubezpieczenia te, cieszące się w 2008 r. bardzo dużą popularnością, zawierane były przeważnie na krótki okres (3, 6, 12 miesięcy). W 2009 roku przypada koniec okresu, na jaki zostały zawarte. Powyższe powoduje okresowe, istotne zwiększenie wartości wypłacanych świadczeń.

W dziale II odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto w okresie III kwartałów 2009 r. wyniosły 9,30 mld zł i w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. wzrosły o 23,84%, tj. o 1,79 mld zł (wzrost z wartości 7,51 mld zł). Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto w przypadku 4 zakładów były niższe w okresie III kwartałów 2008 r., natomiast wzrost odszkodowań o ponad 100% wykazało 7 zakładów ubezpieczeń. Na wzrost odszkodowań i świadczeń w dziale II wpływ miał wzrost wartości odszkodowań w ubezpieczeniach komunikacyjnych (wzrost cen części zamiennych, wzrost kosztów robocizny, wzrost świadczeń za szkody osobowe), jak również odszkodowania i świadczenia wypłacone w związku z ubezpieczeniami majątkowymi szkód spowodowanych przez żywioły⁸ oraz szkód wynikłych z umów ubezpieczenia OC ogólnego.

Wskaźnik szkodowości na udziale własnym wskazuje jaką część składki zarobionej zakład ubezpieczeń przeznaczają na wypłatę odszkodowań i świadczeń powiększonych o zmianę stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia. Wskaźnik szkodowości na udziale własnym działu II w okresie III kwartałów 2009 r. wzrósł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. z 59,74% do 66,63%, tj. o 6,89 p.p. Oznacza to, iż zakłady ubezpieczeń przeznaczyły na wypłatę odszkodowań i świadczeń powiększonych o zmianę stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia ponad 66% składki zarobionej na udziale własnym. Najwyższą szkodowością w okresie III kwartałów 2009 r. charakteryzowały się: grupa 5 – ubezpieczenia casco pojazdów powietrznych (148,59%), grupa 6 – ubezpieczenia żegluga morskiej i śródlądowej (105,65%), grupa 4 - ubezpieczenia casco pojazdów szynowych (99,25%) oraz grupa 10 – ubezpieczenia OC komunikacyjne (85,37%).

⁸ Odszkodowania wypłacone przez zakłady z tytułu szkód spowodowanych przez burze, ulewne deszcze i nawałnice mające miejsce po 22 czerwca 2009 r. wyniosły według stanu na 25 września 2009 r. 171 mln zł (przy wartości rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia w wysokości 274 mln zł). Łączna wartość zobowiązań wyniosła 445 mln zł.

II.3.2. Koszty działalności ubezpieczeniowej

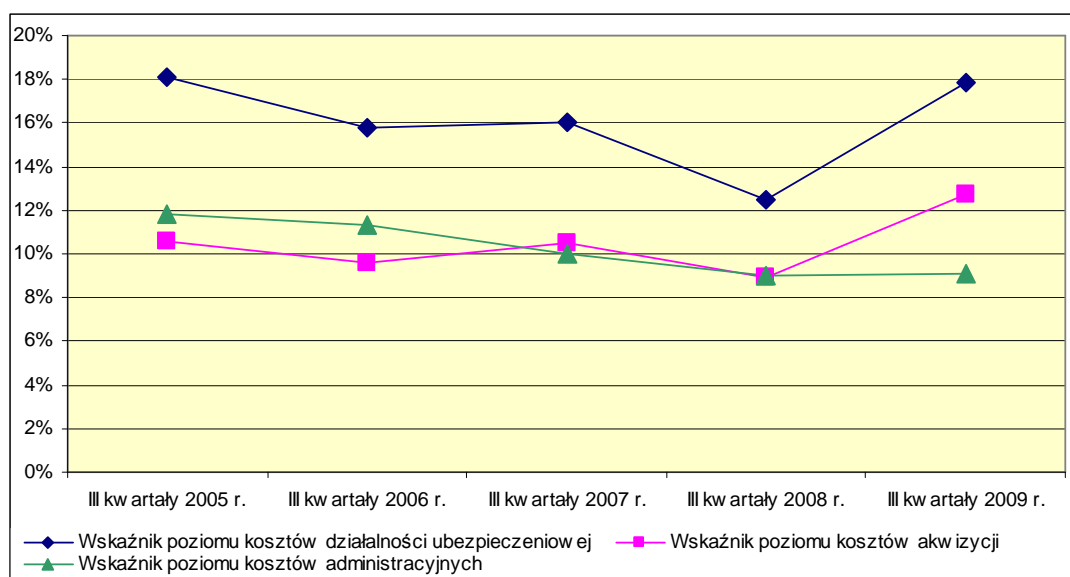
Znaczącą pozycję wśród wydatków zakładów ubezpieczeń zajmują koszty działalności ubezpieczeniowej, które obejmują koszty akwizycji oraz koszty administracyjne.

Koszty akwizycji obejmują m.in. wszelkie koszty związane z zawieraniem i odnawianiem umów ubezpieczenia (np. prowizje agencyjne, koszty badań lekarskich, koszty ekspertyz). Obejmują również płacone cedentom prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach. W okresie III kwartałów 2009 r. koszty akwizycji w zakładach ubezpieczeń ogółem osiągnęły kwotę 5,91 mld zł i były wyższe o 11,89% (tj. 0,63 mld zł) w stosunku do analogicznego okresu 2008 r., kiedy to wyniosły 5,28 mld zł. Koszty akwizycji łącznie stanowiły 15,40% składki przypisanej brutto sektora ubezpieczeń. Koszty akwizycji w dziale I wyniosły 2,83 mld zł (wzrost z wartości 2,62 mld zł, tj. o 8,11% - o 0,21 mld zł w porównaniu z III kwartałami 2008 r.). W dziale II koszty te wyniosły 3,08 mld zł (wzrost z wartości 2,66 mld zł, tj. o 15,62% - o 0,42 mld zł).

Koszty administracyjne obejmują koszty zarządu i administracji oraz ogólne koszty dotyczące działalności ubezpieczeniowej, takie jak: koszty utrzymania biur, koszty usług obcych, wynagrodzenia, koszty zużycia energii, itp. Koszty administracyjne sektora ubezpieczeń w okresie III kwartałów 2009 r. wyniosły 2,63 mld zł (wzrost z wartości 2,56 mld zł, tj. o 2,78% - o 0,07 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.), w tym 1,17 mld zł w dziale I oraz 1,46 mld zł w dziale II. Koszty te ogółem stanowiły 6,85% składki przypisanej brutto sektora ubezpieczeń. Łącznie koszty administracyjne i akwizycji wyniosły w okresie III kwartałów 2009 r. 8,54 mld zł i wzrosły w porównaniu z III kwartałami 2008 r. o 8,92% tj. o 0,70 mld zł (wzrost z wartości 7,84 mld zł).

W okresie III kwartałów 2009 r. koszty działalności ubezpieczeniowej, po uwzględnieniu otrzymanych prowizji reasekuracyjnych, osiągnęły wartość 8,18 mld zł, co stanowiło wzrost o 9,98%, tj. o 0,74 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. (wzrost z wartości 7,44 mld zł). Zakłady ubezpieczeń poniosły na swoją działalność koszty w wysokości około 23 zł z każdych 100 zł składki przypisanej na udziale własnym, przy czym w ubezpieczeniach na życie około 18 zł, natomiast w ubezpieczeniach pozostałych osobowych i majątkowych 29 zł.

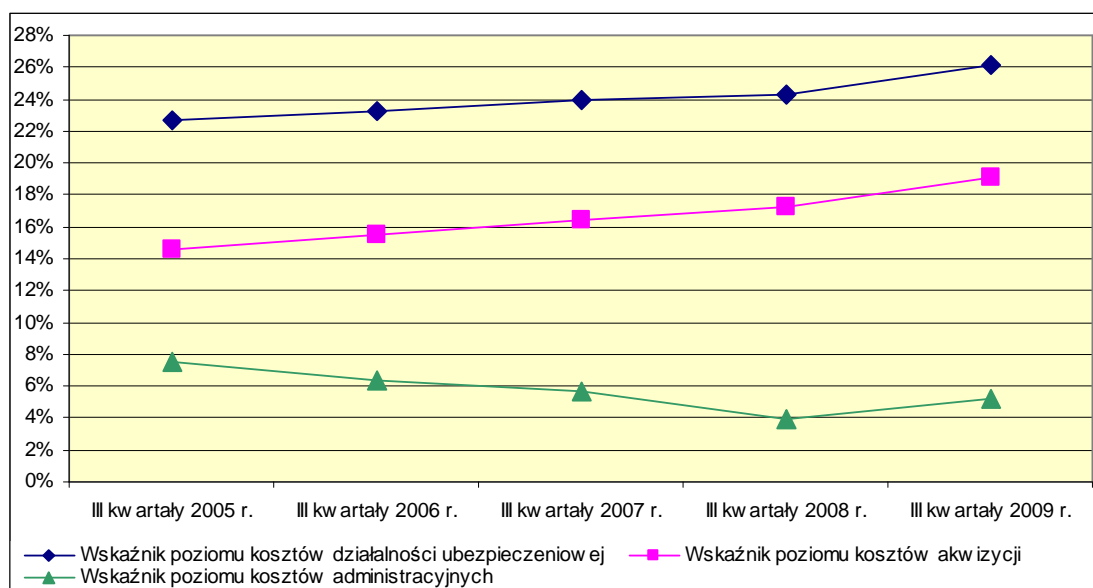
Wykres 8. Wybrane wskaźniki dla działu I w okresie III kwartałów lat 2005-2009⁹

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

⁹ Wskaźniki przedstawiające stosunek odpowiednich kosztów do składki przypisanej brutto.

Wykres 9. Wybrane wskaźniki dla działu II w okresie III kwartałów lat 2005-2009¹⁰

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.3.3. Koszty działalności lokacyjnej

Koszty działalności lokacyjnej (bez niezrealizowanych strat na lokatach) wszystkich zakładów ubezpieczeń w okresie III kwartałów 2009 r. wyniosły 1,18 mld zł, co stanowiło spadek o 86,63% (tj. o 7,65 mld zł) w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r., kiedy to osiągnęły wartość 8,83 mld zł. W dziale I koszty te osiągnęły 0,72 mld zł (spadek z wartości 8,49 mld zł, tj. o 91,46% - o 7,76 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.), a w dziale II wyniosły 0,46 mld zł (wzrost z wartości 0,34 mld zł, tj. o 32,38% - o 0,11 mld zł). Spadek kosztów działalności lokacyjnej w dziale I związany jest przede wszystkim ze spadkiem wyniku ujemnego z realizacji lokat. Wysoka wartość ujemnego wyniku z realizacji lokat w 2008 r. wynikała głównie z dokonanych sprzedaży lokat poniżej ich wartości nabycia, z uwzględnieniem dokonanych przeszacowań oraz kosztów transakcji realizacji lokat.

Koszty działalności lokacyjnej z lokat z pozycji B aktywów w okresie III kwartałów 2009 r. ogółem były niższe o 34,73% (o 0,59 mld zł) w stosunku do analogicznego okresu 2008 r. i wyniosły 1,10 mld zł (spadek z wartości 1,69 mld zł). Koszty działalności lokacyjnej z lokat z pozycji B aktywów zakładów ubezpieczeń działu I osiągnęły w okresie III kwartałów 2009 r. wartość 0,44 mld zł. W porównaniu z wartością uzyskaną w analogicznym okresie roku poprzedniego zanotowano spadek tych kosztów o 53,51%, czyli o 0,50 mld zł (spadek z wartości 0,94 mld zł). W dziale II koszty te osiągnęły wartość 0,66 mld zł, co oznaczało spadek o 10,89%, czyli o 0,08 mld zł w stosunku do analogicznego okresu 2008 r., kiedy to wyniosły 0,74 mld zł.

II.4. Wyniki zakładów ubezpieczeń

Wynik finansowy stanowi podstawowy element oceny efektywności i rentowności działania zakładu ubezpieczeń. Wynik finansowy, obok wysokości kapitałów oraz skali podejmowanego ryzyka, determinuje bezpieczeństwo zakładu ubezpieczeń. Zysk pozwala m.in. rozwijać działalność zakładu ubezpieczeń oraz zwiększać skalę jego działalności.

¹⁰ J.w.

Elementem wyniku finansowego jest wynik techniczny. Wynik techniczny liczony jest z podstawowej działalności zakładu ubezpieczeń, a na jego wysokość wpływają przychody ze składek, kwalifikowane przychody z działalności lokacyjnej, wypłacone odszkodowania i świadczenia, zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz koszty działalności ubezpieczeniowej i pozostałe koszty techniczne.

II.4.1. Wynik techniczny

W okresie III kwartałów 2009 r. odnotowano zysk techniczny sektora ubezpieczeń na poziomie 3,59 mld zł (wzrost z wartości 3,56 mld zł, tj. o 0,63% - o 0,02 mld zł w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego). W okresie tym w dziale ubezpieczeń na życie wynik techniczny wyniósł 3,50 mld zł (wzrost z wartości 2,62 mld zł, tj. o 33,65% - o 0,88 mld zł), a w dziale ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych kształtował się na poziomie 0,08 mld zł (spadek z wartości 0,94 mld zł, tj. o 91,09% - o 0,86 mld zł).

II.4.1.1. Zakłady ubezpieczeń na życie

Wartość wyniku technicznego w dziale I jest najwyższa w historii tego sektora. Wzrost wyników zakładów ubezpieczeń na życie w dużej mierze wynika ze wzrostu rentowności portfela lokat, spowodowanym m.in. spadkiem kosztów działalności lokacyjnej w grupie 3. W okresie III kwartałów 2009 r. dodatni wynik techniczny został wypracowany we wszystkich grupach ubezpieczeń na życie, z wyjątkiem grupy 4. Największy zysk techniczny, w wysokości 1,83 mld zł odnotowano w grupie 1.

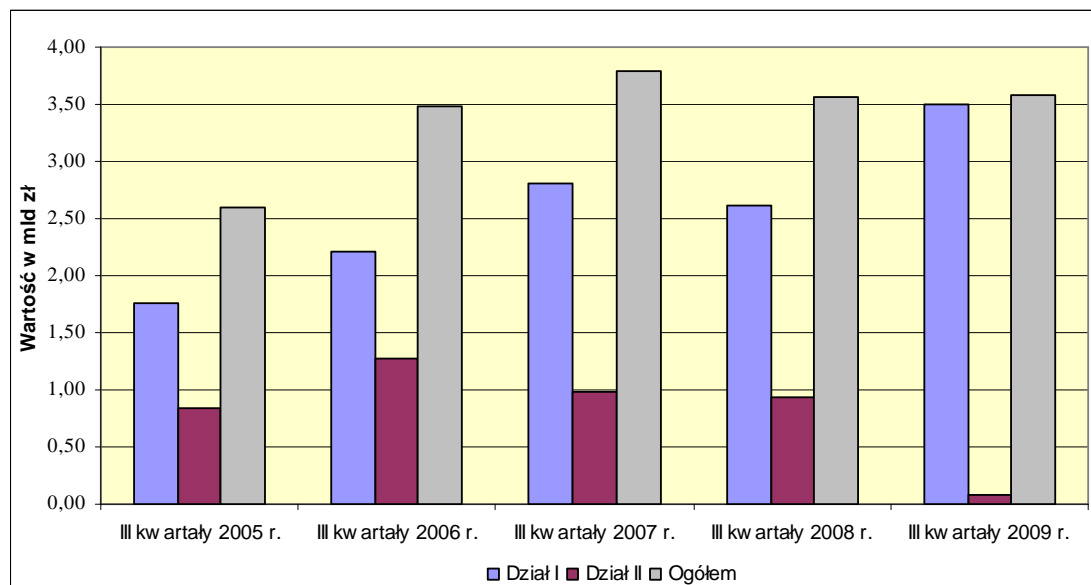
Wśród zakładów ubezpieczeń na życie dodatni wynik techniczny za III kwartały 2009 r. na łączną kwotę 3,56 mld zł osiągnęło 21 zakładów ubezpieczeń. Stratę techniczną wynoszącą łącznie 0,06 mld zł wykazało 9 zakładów ubezpieczeń na życie.

II.4.1.2. Zakłady ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych

W dziale II na 12 grup ubezpieczeń, w których wykazano dodatni wynik techniczny, najbardziej rentowne okazały się ubezpieczenia grupy 1 (ubezpieczenia wypadkowe), w której zysk techniczny wyniósł 0,27 mld zł. Spadek wyniku technicznego w dziale II związany jest przede wszystkim z pogorszeniem wyniku technicznego w ubezpieczeniach komunikacyjnych (spadek z 0,11 mld zł do -0,53 mld zł, tj. o 0,65 mld zł) oraz w ubezpieczeniach szkód spowodowanych żywiołami (grupa 8 – spadek z 0,25 mld zł do 0,11 mld zł, tj. 53,68% - o 0,13 mld zł). Do głównych przyczyn pogorszenia wyniku technicznego w ubezpieczeniach komunikacyjnych należy zaliczyć wzrost szkodowości i wzrost wartości kosztów działalności ubezpieczeniowej. W przypadku ubezpieczeń szkód spowodowanych żywiołami (grupa 8) pogorszenie wyniku technicznego związane jest głównie ze wzrostem odszkodowań i świadczeń wypłaconych w związku ze szkodami ubezpieczeniowymi o dużych rozmiarach – skutki burz, ulewnych deszczów i nawałnic.

W dziale II dodatni wynik techniczny za III kwartały 2009 r. osiągnęło 14 zakładów ubezpieczeń. Łączna suma zysków technicznych tych zakładów ubezpieczeń wyniosła 0,49 mld zł. Łączna strata techniczna 20 zakładów ubezpieczeń działu II wyniosła 0,42 mld zł.

Wykres 10. Wynik techniczny zakładów ubezpieczeń w okresie III kwartałów lat 2005–2009

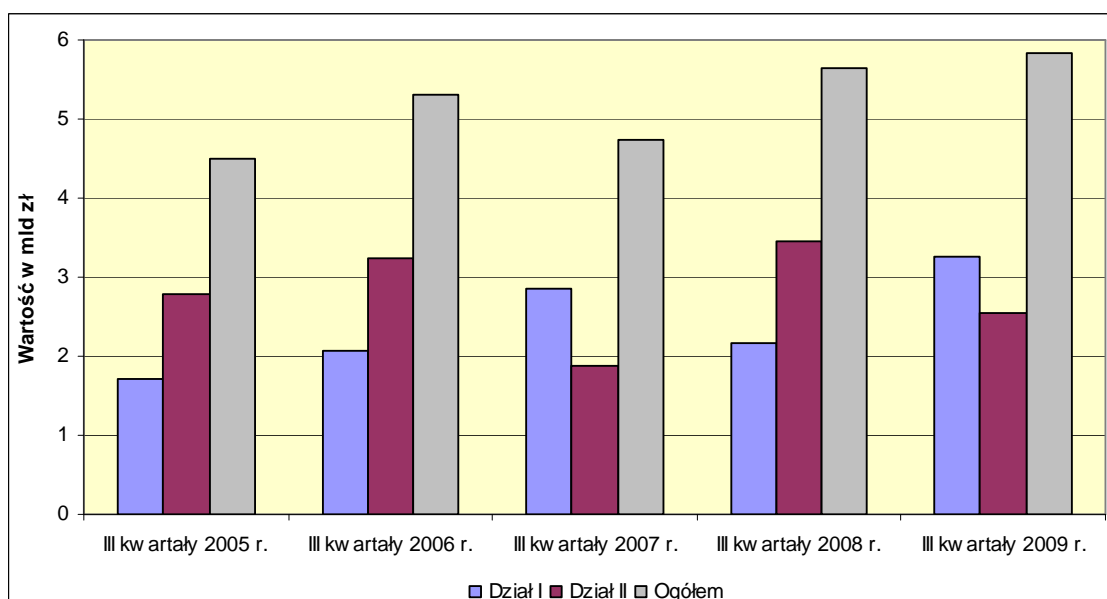
Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.4.2. Wynik finansowy

Wynik finansowy netto sektora ubezpieczeń w okresie III kwartałów 2009 r. wyniósł 5,82 mld zł i wzrósł o 3,39%, tj o 0,19 mld zł w stosunku do analogicznego okresu 2008 r., kiedy to osiągnął 5,63 mld zł. Wynik finansowy netto działu I wyniósł 3,27 mld zł (wzrost z wartości 2,17 mld zł, tj. o 50,59% - o 1,10 mld zł), a w dziale II 2,55 mld zł (spadek z wartości 3,46 mld zł, tj. o 26,22% - o 0,91 mld zł).

Zysk finansowy netto osiągnęło 20 zakładów ubezpieczeń na życie na kwotę 3,33 mld zł oraz 23 zakłady ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych (zysk 2,76 mld zł). Stratę finansową netto wykazało 10 zakładów ubezpieczeń na życie w łącznej kwocie 0,06 mld zł oraz 11 zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych w łącznej kwocie 0,22 mld zł.

Wykres 11. Wynik finansowy netto zakładów ubezpieczeń w okresie III kwartałów lat 2005–2009

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.4.3. Wskaźniki rentowności

Wskaźniki rentowności obrazują relacje zachodzące pomiędzy wynikami finansowymi zakładu ubezpieczeń w odniesieniu do różnych kategorii ekonomicznych, mają więc za zadanie ocenę zysku osiągniętego z poniesionych nakładów. Wskaźniki rentowności określają wielkość wyniku finansowego brutto lub netto przypadającą na jednostkę zaangażowanych w zakładzie ubezpieczeń kapitałów własnych, aktywów ogółem czy składki przypisanej brutto. W przypadku odnotowanego zysku określają stopę zwrotu ze środków będących w dyspozycji zakładu ubezpieczeń bądź z działalności ubezpieczeniowej.

Wskaźnik rentowności sprzedaży netto informuje o udziale wyniku finansowego netto w wartości składki przypisanej brutto. Wskazuje, ile złotych zysku generuje jedna złotówka składki przypisanej brutto. W okresie III kwartałów 2009 r. 100 zł składki przypisanej brutto przyniosło dla całego sektora około 15,16 zł zysku, przy czym w dziale I 14,66 zł, a w dziale II 15,87 zł, podczas gdy w analogicznym okresie 2008 r. 12,54 zł (ogółem), 7,36 zł w dziale I oraz 22,41 zł w dziale II.

Wskaźnik rentowności kapitałów własnych (Return on Equity – ROE) wykazuje wyrażoną procentowo relację wyniku finansowego netto do kapitału własnego, czyli określa stopę zysku, jaką przynosi inwestycja w działalność ubezpieczeniową. Wskaźnik rentowności ROE w okresie III kwartałów 2009 r. kształtował się na poziomie 14,40% dla całego sektora (spadek z 16,30%, tj. o 1,90 p.p. w stosunku do III kwartałów 2008 r.), podczas gdy w dziale I wyniósł 25,35% (wzrost z 20,03%, tj. o 5,32 p.p.) oraz 9,27% w dziale II (spadek z 14,59%, tj. o 5,32 p.p.).

Wskaźnik rentowności aktywów (Return on Assets – ROA) wyznacza ogólną zdolność aktywów zakładu ubezpieczeń do generowania zysku. Wskaźnik rentowności aktywów w okresie III kwartałów 2009 r. kształtował się na poziomie 4,03% dla sektora ubezpieczeń ogółem (wzrost z 4,02%, tj. o 0,01 p.p. w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.), 3,79% w dziale I (wzrost z 2,48%, tj. o 1,31 p.p.) oraz 4,39% w dziale II (spadek z 6,61%, tj. o 2,22 p.p.).

Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej wykazuje wyrażoną procentowo relację dochodów z lokat do średniej wartości lokat bilansowych¹¹. Rentowność działalności lokacyjnej stanowi podstawowe kryterium oceniające efektywność zarządzania portfelem lokat. W okresie III kwartału 2009 r. nastąpiła wyraźna poprawa rentowności działalności lokacyjnej sektora ubezpieczeń, w szczególności zakładów ubezpieczeń na życie, co wynika ze zmniejszenia ponoszonych kosztów działalności lokacyjnej. Wartość wskaźnika dla całego sektora ubezpieczeń wynosiła 7,32%, przy czym w dziale I 7,85%, a w dziale II 6,40%. W analogicznym okresie roku poprzedniego wskaźniki te wyniosły -0,74% dla całego sektora ubezpieczeń, -4,97% dla zakładów ubezpieczeń działu I oraz 7,17% dla zakładów ubezpieczeń działu II.

II.5. Aktywa zakładów ubezpieczeń

Wartość aktywów zakładów ubezpieczeń na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 144,49 mld zł i wzrosła o 4,77%, tj. o 6,58 mld zł od początku roku (z wartości 137,91 mld zł), natomiast w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. – o 3,14%, tj. o 4,40 mld zł (z wartości 140,09 mld zł). Główną pozycją aktywów zakładów ubezpieczeń są lokaty, stanowiące 70,04% sumy bilansowej oraz aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający, których udział w sumie bilansowej wynosi 20,96%.

¹¹ Wskaźnik nie uwzględnia wartości przeszacowań ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny.

Aktywa zakładów ubezpieczeń na życie, stanowiące na koniec III kwartału 2009 r. 86,30 mld zł, wzrosły o 1,42 %, tj. o 1,21 mld zł od początku roku (z wartości 85,09 mld zł), natomiast spadły o 1,61%, tj. o 1,41 mld zł w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. (z wartości 87,71 mld zł). Udział lokat w strukturze aktywów zakładów ubezpieczeń działu I wyniósł 59,64%, a udział aktywów netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający wynosi 35,10%.

W zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość aktywów wyniosła 58,19 mld zł, co stanowi wzrost o 10,16%, tj. o 5,37 mld zł od początku roku (z wartości 52,82 mld zł), a w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. – o 11,09% tj. o 5,81 mld zł (z wartości 52,38 mld zł). Udział lokat w sumie bilansowej zakładów ubezpieczeń działu II wyniósł 85,48%.

Tabela 2. Struktura aktywów zakładów ubezpieczeń (w mln zł)

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Dział I					
Lokaty (poz. B aktywów)	33 237,50	34 840,39	39 314,62	53 619,87	51 470,14
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	17 305,76	24 979,76	36 270,93	29 806,42	30 291,74
Należności	709,90	740,16	759,13	1 053,50	1 197,13
Suma bilansowa	52 500,39	62 113,47	78 555,43	87 708,96	86 301,21
Zmiana sumy bilansowej	20,92%	18,31%	26,47%	11,65%	-1,61%
Dział II					
Lokaty (poz. B aktywów)	29 038,94	33 701,92	40 884,44	44 580,41	49 737,27
Należności	3 950,87	4 081,47	3 722,00	4 009,37	4 658,76
Suma bilansowa	35 107,95	40 072,23	47 330,89	52 381,08	58 188, 22
Zmiana sumy bilansowej	14,41%	14,14%	18,11%	10,67%	11,09%
Ogółem					
Lokaty (poz. B aktywów)	62 276,44	68 542,31	80 199,05	98 200,29	101 207,40
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	17 305,76	24 979,76	36 270,93	29 806,42	30 291,74
Należności	4 660,77	4 821,64	4 481,12	5 062,87	5 855,90
Suma bilansowa	87 608,34	102 185,70	125 886,32	140 090,03	144 489,42
Zmiana sumy bilansowej	18,23%	16,64%	23,19%	11,28%	3,14%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.5.1. Lokaty zakładów ubezpieczeń (lokaty z pozycji B aktywów)

Wartość lokat z pozycji B aktywów zakładów ubezpieczeń na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 101,21 mld zł, co stanowi wzrost o 1,53%, tj. o 1,52 mld zł w ciągu dziewięciu miesięcy (z wartości 99,69 mld zł), natomiast w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. – wzrost o 3,06%, tj. o 3,01 mld zł (z wartości 98,20 mld zł). Główną pozycję w strukturze lokat stanowią dłużne papiery wartościowe i depozyty bankowe, których udział wynosi odpowiednio: 65,91% oraz 15,96%.

Na koniec III kwartału 2009 r. lokaty z pozycji B aktywów zakładów ubezpieczeń na życie wynosiły 51,47 mld zł, co oznacza, że zmniejszyły się o 5,71%, tj. o 3,11 mld zł od początku stycznia 2009 r. (z wartości 54,58 mld zł). W stosunku do stanu na koniec III kwartału 2008 r. lokaty te spadły o 4,01%, tj. o 2,15 mld zł (z wartości 53,62 mld zł). Udział dłużnych papierów wartościowych i depozytów bankowych w lokatach zakładów ubezpieczeń działu I wyniósł odpowiednio: 62,70% oraz 26,66%. Zmiana w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. wyniosła odpowiednio: 6,48 p.p. oraz (-) 5,76 p.p. (z 56,22% oraz z 32,42%).

W zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość lokat na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 49,74 mld zł, co stanowi wzrost o 10,28%, tj. o 4,64 mld zł w porównaniu ze stanem na dzień 1 stycznia 2009 r. (z wartości 45,10 mld zł). W porównaniu

z analogicznym okresem 2008 r. lokaty te zwiększyły się o 11,57%, tj. o 5,16 mld zł (z wartości 44,58 mld zł). Dominującymi pozycjami w strukturze lokat zakładów ubezpieczeń działu II są dłużne papiery wartościowe i lokaty w jednostkach podporządkowanych, których udział w lokatach wyniósł odpowiednio: 69,22% oraz 16,79%. Zmiana udziału w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. wyniosła odpowiednio: 3,09 p.p. oraz 0,53 p.p. (z 66,13% oraz z 16,26%). Depozyty bankowe stanowiły jedynie 4,88% ogółu lokat zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych.

Tabela 3. Struktura lokat zakładów ubezpieczeń

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Dział I					
Nieruchomości	0,68%	0,64%	0,61%	0,48%	0,76%
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	4,03%	3,98%	3,72%	2,83%	2,78%
Akcje i udziały	7,49%	6,99%	7,10%	4,85%	5,52%
Dłużne papiery wartościowe	78,34%	73,78%	74,78%	56,22%	62,70%
Pożyczki	3,61%	6,74%	5,07%	2,97%	1,30%
Depozyty bankowe	5,84%	7,85%	8,55%	32,42%	26,66%
Pozostałe lokaty	0,00%	0,02%	0,17%	0,24%	0,28%
Dział II					
Nieruchomości	2,57%	2,13%	1,63%	1,48%	1,89%
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	15,75%	14,89%	18,00%	16,26%	16,79%
Akcje i udziały	10,05%	9,92%	9,22%	7,22%	6,05%
Dłużne papiery wartościowe	64,58%	61,65%	61,19%	66,13%	69,22%
Pożyczki	2,39%	6,25%	4,80%	2,81%	1,09%
Depozyty bankowe	4,60%	5,02%	5,04%	6,04%	4,88%
Pozostałe lokaty	0,06%	0,14%	0,11%	0,06%	0,08%
Ogółem					
Nieruchomości	1,56%	1,37%	1,13%	0,93%	1,31%
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	9,50%	9,34%	11,00%	8,93%	9,66%
Akcje i udziały	8,69%	8,43%	8,18%	5,92%	5,78%
Dłużne papiery wartościowe	71,92%	67,82%	67,85%	60,72%	65,91%
Pożyczki	3,04%	6,50%	4,94%	2,90%	1,20%
Depozyty bankowe	5,26%	6,46%	6,76%	20,44%	15,96%
Pozostałe lokaty	0,03%	0,08%	0,14%	0,15%	0,18%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.6. Pasywa zakładów ubezpieczeń

Główną pozycję pasywów zakładów ubezpieczeń stanowią rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto przeznaczone na pokrycie bieżących i przyszłych zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczenia oraz kapitały własne. Udział rezerw na udziale własnym w sumie bilansowej na koniec III kwartału 2009 r. wyniósł 65,18%, natomiast kapitały własne stanowiły 14,95% wartości sumy bilansowej.

Udział rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym i kapitałów własnych w sumie bilansowej zakładów ubezpieczeń działu I na koniec III kwartału 2009 r. wyniósł odpowiednio 79,65% oraz 14,95%. W przypadku zakładów ubezpieczeń działu II udział rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym jest niższy i wynosi 43,70%. Z kolei udział kapitałów własnych w sumie bilansowej działu II kształtuje się na poziomie 47,35%.

Tabela 4. Struktura pasywów zakładów ubezpieczeń (w mln zł)

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Dział I					
Kapitały własne	7 124,84	7 720,88	10 766,07	10 839,53	12 898,45

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto	42 524,83	51 749,38	64 842,78	73 223,44	69 976,96
Udział reasekuratorów w rezerwach	566,54	616,59	658,59	676,03	1 235,21
Zobowiązania i fundusze specjalne	1 806,77	1 594,18	1 547,70	2 457,34	1 815,78
Dział II					
Kapitały własne	13 846,92	16 143,18	20 935,49	23 723,52	27 551,73
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto	20 768,13	22 162,28	24 146,04	26 499,51	28 681,84
Udział reasekuratorów w rezerwach	3 286,09	3 270,96	3 236,79	3 018,94	3 252,41
Zobowiązania i fundusze specjalne	1 792,77	3 186,48	3 214,05	3 103,22	3 234,70
Ogółem					
Kapitały własne	20 971,76	23 864,06	31 701,57	34 563,05	40 450,17
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto	63 292,96	73 911,66	88 988,82	99 722,95	98 658,80
Udział reasekuratorów w rezerwach	3 852,63	3 887,55	3 895,37	3 694,97	4 487,62
Zobowiązania i fundusze specjalne	3 599,54	4 780,67	4 761,74	5 560,56	5 050,48

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.6.1. Kapitały zakładów ubezpieczeń

Wartość kapitałów własnych zakładów ubezpieczeń na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 40,45 mld zł i w odniesieniu do analogicznego okresu poprzedniego roku zwiększyła się o 17,03%, tj. o 5,89 mld zł (z wartości 34,56 mld zł), natomiast od początku roku o 13,53%, tj. o 4,82 mld zł (z wartości 35,63 mld zł).

Wartość kapitałów własnych zakładów ubezpieczeń na życie na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 12,90 mld zł. Kapitały własne zakładów ubezpieczeń na życie zwiększyły się o 2,06 mld zł, tj. o 18,99% w stosunku do stanu na koniec III kwartału 2008 r. (z wartości 10,84 mld zł), natomiast od początku roku o 1,44 mld zł, tj. o 12,55% (z wartości 11,46 mld zł).

Wartość kapitałów własnych zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 27,55 mld zł. Kapitały te wzrosły o 3,83 mld zł, tj. o 16,14% w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku (z wartości 23,72 mld zł), natomiast od początku roku zwiększyły się o 13,99%, tj. o 3,38 mld zł (z wartości 24,17 mld zł).

II.6.2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kapitale podstawowym zakładów ubezpieczeń na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 4,23 mld zł (1,90 mld zł w przypadku zakładów ubezpieczeń działu I oraz 2,33 mld zł w przypadku zakładów ubezpieczeń działu II), co stanowiło 78,27% łącznych kapitałów podstawowych sektora ubezpieczeń (odpowiednio: 72,31% w dziale I oraz 83,89% w dziale II). Ze względu na pochodzenie kapitału zagranicznego, wśród inwestorów z 11 krajów dominuje kapitał austriacki wynoszący 32,31% (inwestycje o łącznej wartości 1,37 mld zł). Wysoki jest również udział kapitału niemieckiego (łącznie 0,91 mld zł, co stanowi 21,44% wartości inwestycji zagranicznych) i kapitału holenderskiego, stanowiący 18,52% (przy inwestycjach równych 0,78 mld zł).

Na koniec III kwartału 2009 r. działalność ubezpieczeniową prowadziło 45 zakładów ubezpieczeń z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego (ponad 50% udziału w kapitale podstawowym) oraz 19 zakładów ubezpieczeń z przeważającym udziałem kapitału krajowego.

II.6.3. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zakładów ubezpieczeń na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 98,66 mld zł, w tym 4,49 mld zł (4,55%) stanowił udział reasekuratorów. W porównaniu z analogicznym okresem 2008 r., stanowi to spadek rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto o 1,07%, tj. o 1,06 mld zł (z wartości 99,72 mld zł), przy wzroście udziału reasekuratorów o 21,45% tj. o 0,79 mld zł (z wartości 3,69 mld zł). Spadek wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wynika głównie z rozwiązywania rezerw w grupie 1 ubezpieczeń (zmiana stanu rezerwy w ubezpieczeniach na życie na udziale własnym wyniosła -4,80 mld zł) będącego wynikiem wypłaty odszkodowań i świadczeń z produktów inwestycyjnych w dziale I. Natomiast od początku 2009 r. wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zwiększyła się o 0,68%, tj. o 0,67 mld zł, kiedy to wynosiła 97,99 mld zł.

II.6.3.1. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe zakładów ubezpieczeń działu I

Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zakładów ubezpieczeń na życie na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 69,98 mld zł, w tym 1,24 mld zł (1,77%) stanowił udział reasekuratorów.

W strukturze rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dominującą pozycję zajmują rezerwy ubezpieczeń na życie oraz rezerwy ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający, wynoszące na koniec III kwartału 2009 r. odpowiednio: 36,51 mld zł (52,18%) i 30,26 mld zł (43,24%). W porównaniu z analogicznym okresem 2008 r. stanowi to zmianę w strukturze rezerw techniczno-ubezpieczeniowych odpowiednio: o -3,07 p.p. oraz o 2,58 p.p. (z 55,25% oraz z 40,66%). W przypadku pozostałych rodzajów rezerw, ich udział w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych uległ jedynie niewielkim zmianom w porównaniu z analogicznym okresem 2008 r.

W stosunku do początku roku 2009 rezerwy ubezpieczeń na życie spadły o 5,03 mld zł, tj. o 12,10% (z wartości 41,54 mld zł), a rezerwy ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający wzrosły o 3,95 mld zł, tj. o 15,02% (z wartości 26,31 mld zł). Pozostałe rodzaje rezerw nie zanotowały istotnych zmian.

W odniesieniu do stanu na koniec III kwartału 2008 r. rezerwy ubezpieczeń na życie zmniejszyły się o 3,94 mld zł, tj. o 9,74% (z wartości 40,45 mld zł), natomiast rezerwy ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający zwiększyły się o 0,49 mld zł, tj. o 1,63% (z wartości 29,77 mld zł).

Tabela 5. Struktura rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zakładów ubezpieczeń działu I

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Rezerwa składek i rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	0,86%	1,08%	1,20%	1,42%	1,66%
<i>Udział reasekuratorów</i>	3,48%	2,34%	1,02%	0,87%	0,80%
Rezerwa ubezpieczeń na życie	53,92%	47,04%	39,92%	55,25%	52,18%
<i>Udział reasekuratorów</i>	1,45%	1,47%	1,45%	1,03%	1,87%
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	2,02%	1,62%	1,46%	1,53%	1,91%
<i>Udział reasekuratorów</i>	2,16%	2,11%	1,98%	2,49%	2,32%
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	0,11%	0,05%	0,04%	0,05%	0,06%
<i>Udział reasekuratorów</i>	2,63%	2,86%	1,22%	0,89%	1,60%
Rezerwy na zwrot składek dla członków	-	-	-	-	-
<i>Udział reasekuratorów</i>	-	-	-	-	-
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie	2,44%	2,05%	1,51%	1,09%	0,95%
<i>Udział reasekuratorów</i>	-	-	-	-	-
Rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	40,66%	48,16%	55,86%	40,66%	43,24%
<i>Udział reasekuratorów</i>	1,17%	0,91%	0,70%	0,74%	1,69%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

Tabela 6. Struktura rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zakładów ubezpieczeń działu I w podziale na grupy ubezpieczeń

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Grupa 1	52,62%	46,02%	38,90%	54,44%	51,69%
Grupa 2	2,57%	2,13%	1,67%	1,43%	1,41%
Grupa 3	41,30%	48,73%	56,71%	41,37%	43,75%
Grupa 4	1,62%	1,45%	1,16%	1,04%	1,11%
Grupa 5	1,87%	1,66%	1,56%	1,71%	2,03%
Reasekuracja czynna	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.6.3.2. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe zakładów ubezpieczeń działu II

W zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto na koniec III kwartału 2009 r. wyniosła 28,68 mld zł, w tym 3,25 mld zł (11,34%) stanowił udział reasekuratorów.

W strukturze rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto dominującą pozycję zajmują rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia oraz rezerwa składek łącznie z rezerwą na pokrycie ryzyka niewygasłego, wynoszące na koniec III kwartału 2009 r. odpowiednio: 16,02 mld zł (co stanowi 55,87% rezerw techniczno-ubezpieczeniowych) i 11,70 mld zł (co stanowi 40,80% rezerw techniczno-ubezpieczeniowych). W porównaniu ze stanem na koniec III kwartału 2008 r. stanowi to zmianę w strukturze rezerw techniczno-ubezpieczeniowych odpowiednio o: 0,04 p.p. oraz o 0,03 p.p. (z 55,83% oraz z 40,77%). W liczbach bezwzględnych zmiany wysokości tych rezerw w stosunku do III kwartału 2008 r. wyniosły 1,23 mld zł (tj. wzrost o 8,30% z wartości 14,80 mld zł) i 0,90 mld zł (tj. wzrost o 8,31% z wartości 10,80 mld zł). W stosunku do początku roku wzrosły one odpowiednio: o 0,80 mld zł, tj. o 5,24% (z wartości 15,23 mld zł) oraz o 0,90 mld zł, tj. o 8,31% (z wartości 10,80 mld zł).

Tabela 7. Struktura rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zakładów ubezpieczeń działu II

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Rezerwa składek i rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	36,02%	36,10%	38,48%	40,77%	40,80%
<i>Udział reasekuratorów</i>	12,95%	10,60%	9,36%	7,59%	8,56%
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	57,01%	57,78%	57,04%	55,83%	55,87%
<i>Udział reasekuratorów</i>	19,52%	18,87%	17,12%	14,82%	14,00%
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	0,10%	0,09%	0,15%	0,15%	0,17%
<i>Udział reasekuratorów</i>	27,75%	34,10%	28,25%	16,16%	16,59%
Rezerwy na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	4,09%	3,98%	3,66%	3,20%	3,13%
Rezerwy na zwrot składek dla członków	0,05%	0,07%	0,06%	0,05%	0,03%
<i>Udział reasekuratorów</i>	-	-	-	-	-
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie	2,72%	1,98%	0,62%	-	-
<i>Udział reasekuratorów</i>	-	-	-	-	-

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

Tabela 8. Struktura rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto zakładów ubezpieczeń działu II w podziale na grupy ubezpieczeń

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Grupa 1	2,26%	2,41%	2,91%	3,72%	3,85%
Grupa 2	0,29%	0,33%	0,36%	0,64%	0,69%
Grupa 3	15,70%	14,30%	13,75%	13,92%	11,95%

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Grupa 4	0,02%	0,02%	0,04%	0,04%	0,05%
Grupa 5	0,07%	0,05%	0,06%	0,06%	0,11%
Grupa 6	0,59%	0,70%	0,86%	0,75%	0,83%
Grupa 7	0,37%	0,38%	0,34%	0,28%	0,24%
Grupa 8	8,05%	7,51%	6,59%	5,85%	5,58%
Grupa 9	5,11%	5,01%	4,60%	4,69%	4,72%
Grupa 10	53,71%	54,12%	53,73%	52,36%	52,46%
Grupa 11	0,08%	0,09%	0,08%	0,08%	0,09%
Grupa 12	0,31%	0,27%	0,23%	0,20%	0,19%
Grupa 13	6,79%	7,67%	8,09%	8,31%	8,18%
Grupa 14	1,60%	2,14%	2,94%	3,34%	3,33%
Grupa 15	0,95%	0,97%	1,05%	1,19%	1,29%
Grupa 16	1,14%	1,05%	1,33%	1,75%	3,27%
Grupa 17	0,06%	0,08%	0,11%	0,17%	0,21%
Grupa 18	0,26%	0,35%	0,40%	0,45%	0,58%
Reasekuracja czynna	2,65%	2,57%	2,53%	2,18%	2,38%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.7. Wypłacalność zakładów ubezpieczeń

Analizie poddane zostało kształtowanie się wskaźników wypłacalności zakładów ubezpieczeń określonych w ustawie o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 r. (Dz. U. z 2003 r., Nr 124, poz. 1151 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z art. 146 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej zakład ubezpieczeń zobowiązany jest do posiadania środków własnych w wysokości nie niższej niż margines wypłacalności i nie niższej niż kapitał gwarancyjny. Margines wypłacalności określa globalne dodatkowe ryzyko, na jakie narażony jest zakład ubezpieczeń ponad ponoszone ryzyko ubezpieczeniowe i ryzyko wynikające z normalnej działalności gospodarczej. Kapitał gwarancyjny równy jest natomiast jednej trzeciej marginesu wypłacalności, jednak nie mniej niż minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego¹².

Środki własne stanowią bufor bezpieczeństwa dla działalności zakładu ubezpieczeń. Odpowiadają one wysokości aktywów zakładu ubezpieczeń z wyłączeniem aktywów przeznaczonych na pokrycie wszelkich przewidywalnych zobowiązań, wartości niematerialnych i prawnych oraz aktywów finansujących inwestycje w ramach ubezpieczeniowej grupy kapitałowej i konglomeratu finansowego.

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej zakład ubezpieczeń jest obowiązany posiadać aktywa spełniające warunki określone w ustawie w wysokości nie niższej niż wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ujęciu brutto. W szczególności ustawa wskazuje, iż aktywa te powinny być w odpowiedni sposób zróżnicowane i rozproszone (zdywersyfikowane).

II.7.1. Pokrycie marginesu wypłacalności środkami własnymi

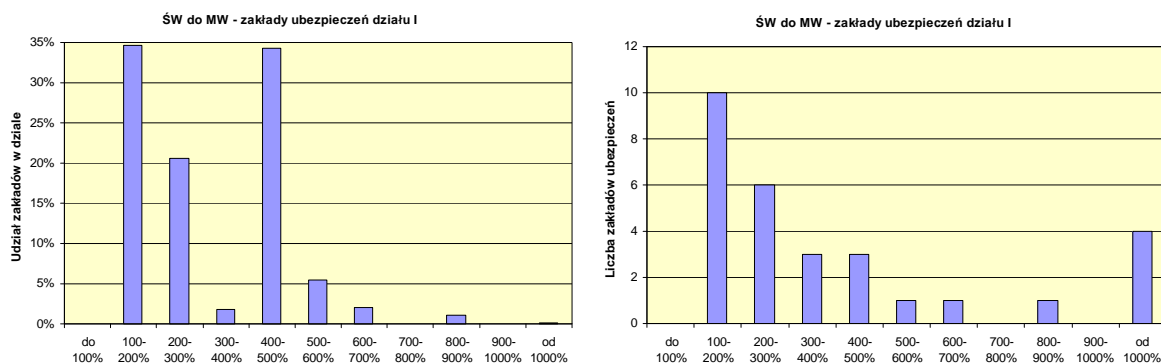
Wskaźnik pokrycia marginesu wypłacalności środkami własnymi ukształtował się na koniec III kwartału 2009 r. na poziomie 526,24%, co oznacza wzrost o 77,62 p.p. w porównaniu

¹² Minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego ustalana jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń (Dz. U. Nr 211, poz. 2060, z późn. zm.).

z III kwartałem 2008 r. (kiedy to wynosił 448,62%). Sektor ubezpieczeniowy wykazuje zatem znaczną nadwyżkę środków własnych w stosunku do wymogów kapitałowych sektora.

W przypadku zakładów ubezpieczeń na życie wartość ww. wskaźnika na koniec III kwartału 2009 r. zwiększyła się w porównaniu z III kwartałem 2008 r. z 269,71% do 332,37% (tj. o 62,67 p.p.).

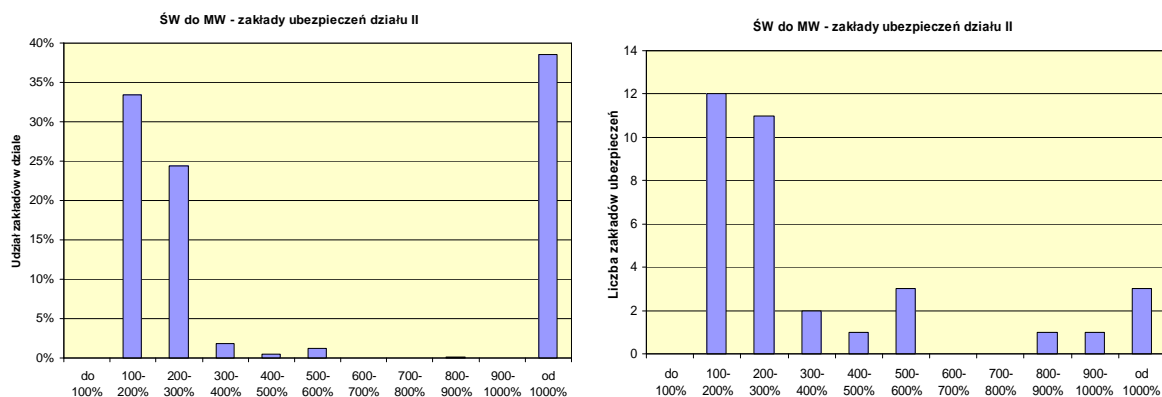
Wykres 12. Kształtowanie się wskaźnika pokrycia marginesu wypłacalności (MW) środkami własnymi (ŚW) dla działu I na koniec III kwartału 2009 r.

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

W zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wskaźnik pokrycia marginesu wypłacalności środkami własnymi na koniec III kwartału 2009 r. ukształtował się na poziomie 739,80%, co oznacza wzrost o 76,82 p.p. w porównaniu z III kwartałem 2008 r. (kiedy to wynosił 662,98%).

Wykres 13. Kształtowanie się wskaźnika pokrycia marginesu wypłacalności (MW) środkami własnymi (ŚW) dla działu II na koniec III kwartału 2009 r.

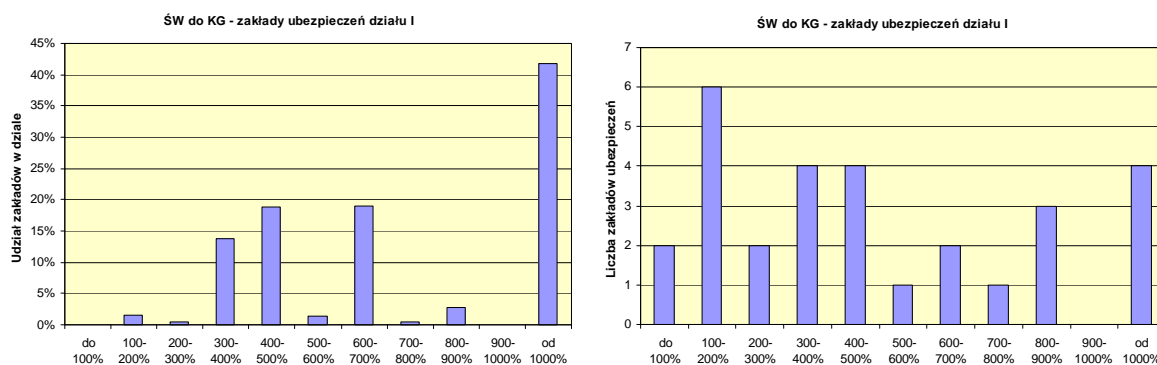
Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.7.2. Pokrycie kapitału gwarancyjnego środkami własnymi

Wartość wskaźnika pokrycia kapitału gwarancyjnego środkami własnymi na koniec III kwartału 2009 r. wzrosła w porównaniu z III kwartałem 2008 r. z 1 206,37% do 1 412,46% (tj. o 206,09 p.p.).

W zakładach ubezpieczeń na życie wartość ww. wskaźnika na koniec III kwartału 2009 r. wzrosła w porównaniu z III kwartałem 2008 r. z 737,96% do 898,49% (tj. o 160,54 p.p.).

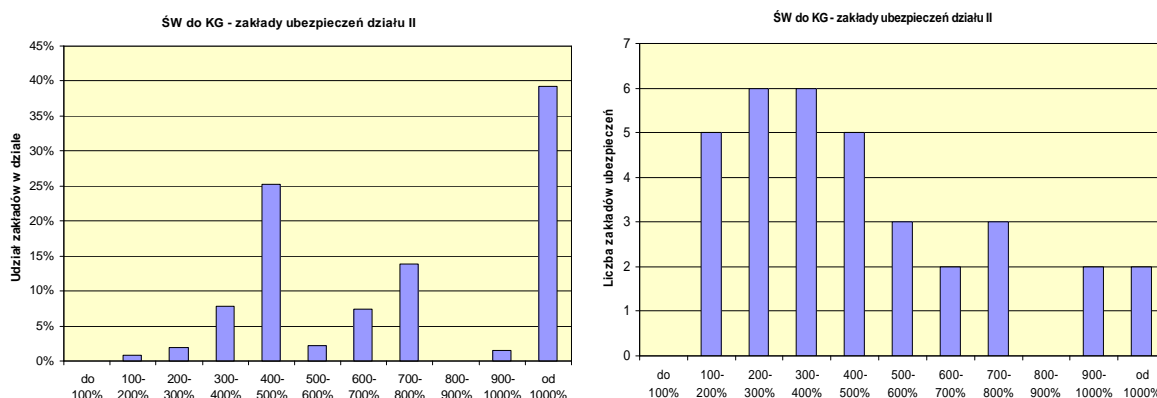
Wykres 14. Kształtowanie się wskaźnika pokrycia kapitałów gwarancyjnych (KG) środkami własnymi (ŚW) dla działu I na koniec III kwartału 2009 r.

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

W zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wskaźnik pokrycia kapitału gwarancyjnego środkami własnymi ukształtował się na koniec III kwartału 2009 r. na poziomie 1 970,82%, co oznacza wzrost w porównaniu z III kwartałem 2008 r. o 223,68 p.p. (kiedy to wynosił 1 747,14%).

Wykres 15. Kształtowanie się wskaźnika pokrycia kapitałów gwarancyjnych (KG) środkami własnymi (ŚW) dla działu II na koniec III kwartału 2009 r.

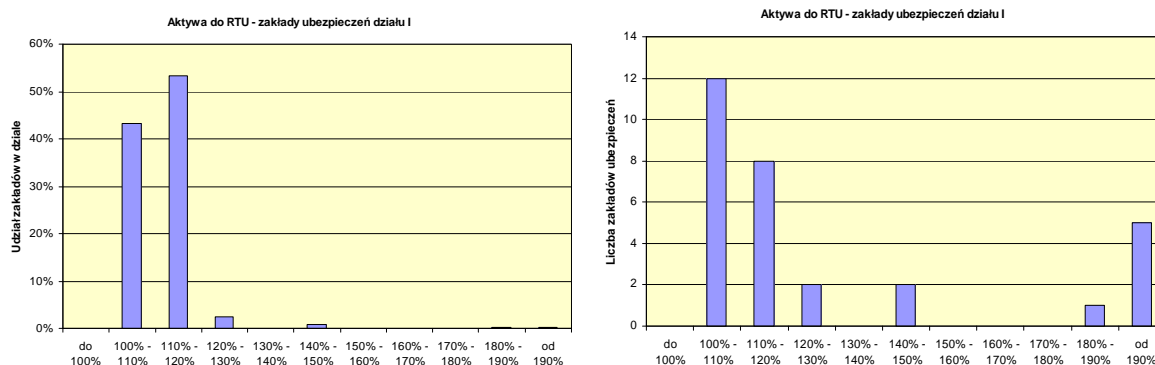
Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.7.3. Pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych aktywami spełniającymi warunki określone w ustawie

Wskaźnik pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dopuszczalnymi aktywami ukształtował się na koniec III kwartału 2009 r. na poziomie 125,06%, co stanowi wzrost o 3,35 p.p. w porównaniu z III kwartałem 2008 r. (kiedy to wynosił 121,71%).

W zakładach ubezpieczeń na życie wartość ww. wskaźnika na koniec III kwartału 2009 r. wzrosła z 108,49% do 111,33% (tj. o 2,85 p.p.) w porównaniu z III kwartałem 2008 r.

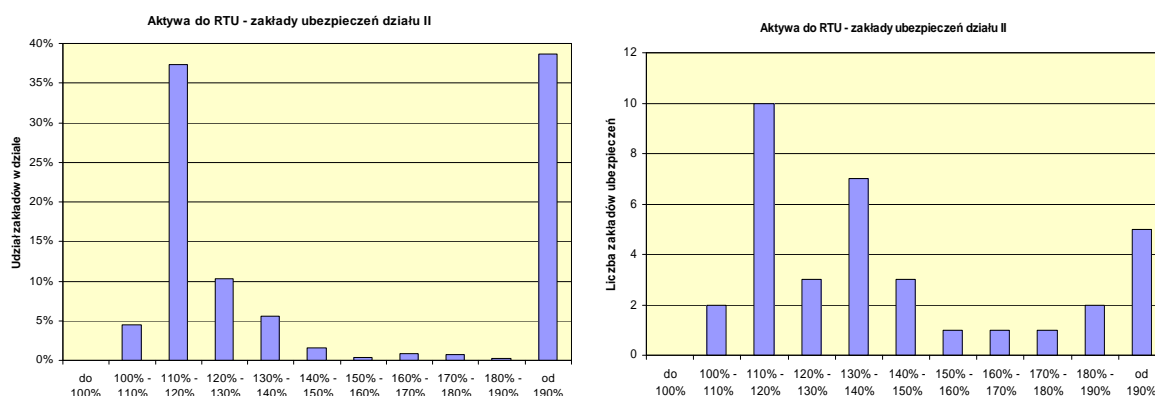
Wykres 16. Kształtowanie się wskaźnika pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (RTU) aktywami dla działu I na koniec III kwartału 2009 r.

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

W zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość tego wskaźnika wzrosła w porównaniu z III kwartałem 2008 r. z 158,61% do 158,82% (tj. o 0,21 p.p.).

Wykres 17. Kształtowanie się wskaźnika pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (RTU) aktywami dla działu II na koniec III kwartału 2009 r.

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

Tabela 9. Środki własne, margines wypłacalności i kapitał gwarancyjny (w mln zł)

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Dział I					
Środki własne	6 922,82	7 334,68	10 368,95	9 851,46	12 079,73
Margines wypłacalności	2 512,30	2 689,01	2 969,05	3 652,67	3 634,40
Środki własne na pokrycie marginesu wypłacalności do marginesu wypłacalności	275,56%	272,77%	349,23%	269,71%	332,37%
Środki własne na pokrycie kapitału gwarancyjnego	6 922,82	7 339,25	10 368,95	9 851,34	12 079,73
Kapitał gwarancyjny	864,43	917,50	1 147,06	1 334,95	1 344,44
Środki własne na pokrycie kapitału gwarancyjnego do kapitału gwarancyjnego	800,85%	799,92%	903,96%	737,96%	898,49%
Aktywa stanowiące pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto	48 427,15	57 365,39	70 195,88	79 438,05	77 908,53
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto	42 524,83	51 749,38	64 842,78	73 223,44	69 976,96
Pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych aktywami spełniającymi warunki ustawowe	113,88%	110,85%	108,26%	108,49%	111,33%
Dział II					
Środki własne	9 513,69	13 751,78	18 811,02	20 212,35	24 409,09
Margines wypłacalności	2 253,70	2 328,74	2 708,06	3 048,71	3 299,44

Wyszczególnienie	30.09.05	30.09.06	30.09.07	30.09.08	30.09.09
Środki własne na pokrycie marginesu wypłacalności do marginesu wypłacalności	422,14%	590,53%	694,63%	662,98%	739,80%
Środki własne na pokrycie kapitału gwarancyjnego	9 513,69	13 691,47	18 802,13	20 202,54	24 390,05
Kapitał gwarancyjny	783,15	799,50	1 058,19	1 156,32	1 237,56
Środki własne na pokrycie kapitału gwarancyjnego do kapitału gwarancyjnego	1214,80%	1712,51%	1776,81%	1747,14%	1970,82%
Aktywa stanowiące pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto	26 631,11	31 722,12	36 900,12	41 597,59	45 182,83
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto	20 613,99	21 950,39	23 976,39	26 226,50	28 449,94
Pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych aktywami spełniającymi warunki ustawowe	129,19%	144,52%	153,90%	158,61%	158,82%
Ogółem					
Środki własne	16 436,51	21 086,47	29 179,97	30 063,81	36 488,81
Margines wypłacalności	4 766,00	5 017,75	5 677,11	6 701,38	6 933,84
Środki własne na pokrycie marginesu wypłacalności do marginesu wypłacalności	344,87%	420,24%	513,99%	448,62%	526,24%
Środki własne na pokrycie kapitału gwarancyjnego	16 436,51	21 030,72	29 171,08	30 053,89	36 469,77
Kapitał gwarancyjny	1 647,58	1 717,00	2 205,25	2 491,27	2 582,00
Środki własne na pokrycie kapitału gwarancyjnego do kapitału gwarancyjnego	997,61%	1224,85%	1322,80%	1206,37%	1412,46%
Aktywa stanowiące pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto	75 058,26	89 087,51	107 096,00	121 035,64	123 091,36
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto	63 138,82	73 699,77	88 819,17	99 449,94	98 426,90
Pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych aktywami spełniającymi warunki ustawowe	118,88%	120,88%	120,58%	121,71%	125,06%

Źródło: Sprawozdania finansowe i statystyczne zakładów ubezpieczeń

II.8. Realizacja planów finansowych za III kwartały 2009 r.

Mając na uwadze istotną rolę planowania rozwoju działalności zakładów ubezpieczeń dla zapewnienia prawidłowego ich funkcjonowania, jak i ochrony interesów osób ubezpieczonych, organ nadzoru cyklicznie zwraca się na początku każdego roku do zakładów ubezpieczeń o przekazywanie planów finansowych zawierających prognozy wybranych wielkości finansowych i statystycznych na koniec kolejnych kwartałów roku.

Porównując dane zawarte w zatwierdzonych przez odpowiednie organy zakładu planach finansowych zakładów ubezpieczeń za III kwartały 2009 r., z wynikami sektora ubezpieczeń za ten okres należy wskazać, że zakłady ubezpieczeń z reguły bardzo dobrze planowały swoje pozycje bilansowe oraz wielkości służące do ustalenia wskaźników wypłacalności, mniej trafnie zaś pozycje technicznego i ogólnego rachunku wyników. Realizacja planów finansowych w zakresie sumy bilansowej wyniosła 99,09%, natomiast składki przypisanej brutto była na poziomie 95,99%, przy czym w ubezpieczeniach działu II realizacja wyniosła 99,57%.

Tabela 10. Realizacja planów finansowych zakładów ubezpieczeń w zakresie wybranych pozycji finansowych (dane w mln zł)

Wyszczególnienie	Dział I			Dział II			Ogółem		
	Wynik	Plan	Realizacja (w %)	Wynik	Plan	Realizacja (w %)	Wynik	Plan	Realizacja (w %)
Wybrane pozycje bilansowe									
Suma bilansowa	86 301	86 652	99,60%	58 188	59 171	98,34%	144 489	145 823	99,09%
Lokaty (pozycja B bilansu)	51 470	53 011	97,09%	49 737	50 552	98,39%	101 207	103 563	97,73%

Wyszczególnienie	Dział I			Dział II			Ogółem		
	Wynik	Plan	Realizacja (w %)	Wynik	Plan	Realizacja (w %)	Wynik	Plan	Realizacja (w %)
Kapitał własny	12 898	12 037	107,16%	27 552	27 618	99,76%	40 450	39 656	102,00%
Rezerwy techniczno – ubezpieczeniowe brutto	69 977	70 726	98,94%	28 682	28 469	100,75%	98 659	99 195	99,46%
Wyplacalność zakładów ubezpieczeń									
Margines wypłacalności (MW)	3 634	3 670	99,03%	3 299	3 246	101,66%	6 934	6 915	100,27%
Kapitał gwarancyjny (KG)	1 344	1 354	99,26%	1 238	1 237	100,03%	2 582	2 592	99,63%
Środki własne (ŚW)	12 080	11 432	105,67%	24 409	24 802	98,41%	36 489	36 234	100,70%
MW do ŚW	332,37%	311,52%		739,80%	764,20%		526,24%	523,97%	
KG do ŚW	898,49%	844,01%		1972,36%	2004,75%		1413,20%	1398,11%	
Wybrane pozycje rachunków wyników									
Składki przypisane brutto	22 309	23 843	93,56%	16 092	16 162	99,57%	38 401	40 005	95,99%
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	21 746	21 498	101,15%	9 302	8 242	112,85%	31 048	29 741	104,40%
Koszty akwizycji	2 834	2 501	113,32%	3 078	3 058	100,67%	5 913	5 559	106,36%
Koszty administracyjne	1 171	1 302	89,93%	1 459	1 684	86,65%	2 630	2 986	88,08%
Wynik techniczny	3 502	2 832	123,68%	84	773	10,87%	3 586	3 605	99,49%
Wynik na działalności lokacyjnej	6 384	3 511	181,82%	3 034	3 146	96,44%	9 418	6 657	141,47%
Zysk (strata) netto	3 269	2 620	124,77%	2 554	3 100	82,37%	5 823	5 721	101,79%

III. INFORMACJA O PODMIOTACH NIESPEŁNIAJĄCYCH WYMOGÓW USTAWOWYCH W ZAKRESIE WYPŁACALNOŚCI I POKRYCIA REZERW TECHNICZNO-UBEZPIECZENIOWYCH

Na koniec III kwartału 2009 r. jedynie 2 zakłady ubezpieczeń wykazały niedobór środków własnych na pokrycie kapitału gwarancyjnego.

Wszystkie zakłady ubezpieczeń działu I i działu II posiadały aktywa na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Według danych o wskaźnikach wypłacalności zakładów ubezpieczeń według stanu na dzień 30 listopada 2009 r. wszystkie zakłady ubezpieczeń wykazały prawidłowe stosunki finansowe w zakresie podstawowych wskaźników wypłacalności.

Ocena sytuacji finansowej ww. 2 zakładów ubezpieczeń pozwala na uznanie, w świetle podjętych działań naprawczych, że wykazane naruszenia prawa w zakresie wysokości środków własnych nie powodują realnego zagrożenia interesów ubezpieczonych. W powyższej sytuacji nie można uznać, iż w przypadku, gdy środki własne są niższe od marginesu wypłacalności lub kapitału gwarancyjnego, występuje jednocześnie brak możliwości bieżącego regulowania zobowiązań przez zakłady ubezpieczeń. Posiadają one bowiem aktywa przewyższające rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe tj. dysponują środkami na pokrycie bieżących i przyszłych zobowiązań jakie mogą wynikać z zawartych umów ubezpieczenia. Ponadto zakłady ubezpieczeń realizują zobowiązania wynikające z umów ubezpieczenia.

IV. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ KNF W OBSZARZE SEKTORA UBEZPIECZEŃ

IV.1. Działania regulacyjne

Poprzez swoich przedstawicieli Urząd brał udział w pracach grupy roboczej ds. przeglądu regulacji prawa ubezpieczeń gospodarczych, działającej w ramach Rady Rozwoju Rynku Finansowego powołanej przy Ministerstwie Finansów na mocy zarządzenia Ministra Finansów z dnia 14 września 2006 r., jako organu opiniodawczego i doradczego w sprawach rynku finansowego. Efektem tych prac było opracowanie między innymi projektu ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r., nr 124, poz. 1152, z późn. zm.), przesłanego następnie do uzgodnień międzyresortowych. Najistotniejsze propozycje zgłoszone lub popierane przez Urząd w ramach ww. projektu oraz poza nim dotyczyły następujących kwestii:

- wyłączenia automatyzmu zawierania kolejnej umowy ubezpieczenia obowiązkowego w przypadku przeniesienia własności pojazdu na inną osobę,
- zawierania ubezpieczeń w formie direct i wprowadzenia ułatwień dla tego kanału dystrybucji (potwierdzenie przez zakład ubezpieczeń zawarcia umowy ubezpieczenia OC dokumentem generowanym z wykorzystaniem Internetu z kopią podpisu automatycznie generowaną oraz poparcie propozycji dotyczącej składania oświadczeń i zawiadomień w formie elektronicznej)
- uregulowania działalności kancelarii odszkodowawczych,
- uregulowania działalności rzeczoznawców samochodowych.

Ponadto, Urząd zaangażowany był w prace dotyczące następujących projektów:

- ubezpieczeń zdrowotnych, których celem było opracowanie założeń zmian systemowych w zakresie realizacji zadań instytucji powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego przez instytucje niepubliczne,
- ubezpieczeń grupowych, pośrednio związanych z tematyką bancassurance, których efektem była rekomendacja zmierzająca do wzmocnienia pozycji ubezpieczonego w umowie ubezpieczenia na cudzy rachunek, a także doprecyzowanie obowiązków informacyjnych w zakresie nowoczesnych ubezpieczeń na życie o kapitałowym charakterze, w tym ubezpieczeń strukturyzowanych,
- ubezpieczeń na życie o charakterze kapitałowym, których celem była odpowiednia transpozycja do ww. ubezpieczeń wybranych obowiązków informacyjnych zawartych w dyrektywie MIFID,
- ubezpieczeń obowiązkowych OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, poprzez opiniowanie rekomendacji w zakresie sposobu rozpatrywania roszczeń o zwrot kosztów pojazdu zastępczego w ramach ubezpieczenia obowiązkowego OC posiadaczy pojazdów mechanicznych,
- działalności typu bancassurance poprzez zgłaszanie oraz popieranie postulatów zwiększenia poziomu ochrony klienta, a w sytuacji, gdy występuje on jako ubezpieczony, zrównanie jego pozycji z pozycją banku, jako ubezpieczającego.

IV.2. Działania licencyjne i nadzorcze

IV.2.1. Działania licencyjne i autoryzacyjne

Rozstrzygnięcia autoryzacyjne wymagane są przede wszystkim przy podejmowaniu działalności ubezpieczeniowej przez zakład ubezpieczeń, przy przekształceniach podmiotowych na rynku (zmiany właścicielskie, połączenia zakładów ubezpieczeń) oraz w razie zamiaru zakończenia aktywności rynkowej. Ponadto szereg procesów licencyjnych przebiega w toku wykonywania przez zakład ubezpieczeń działalności. Dotyczy to przede wszystkim badania kwalifikacji osób pełniących funkcje członków organów zakładu ubezpieczeń (zarządu i rady nadzorczej), ale także zatwierdzania zmian w statutach ubezpieczycieli.

Standardowe działania licencyjne i autoryzacyjne podejmowane są w obszarze:

- licencjonowania podejmowania działalności,
- licencjonowania nabycia znacznych pakietów akcji/udziałów,
- cofania licencji,
- autoryzacji członków zarządów,
- monitorowania składu organów zarządu i rady nadzorczej zakładu ubezpieczeń oraz zmian na stanowiskach dyrektora głównego oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń,
- autoryzacji statutów (zmian statutów),
- notyfikacji krajowych zakładów ubezpieczeń,
- monitorowania notyfikacji zamiaru prowadzenia działalności przez zagraniczne zakłady ubezpieczeń z państw członkowskich UE.

IV.2.2. Działania nadzorcze

IV.2.2.1. Kontrole działalności i stanu majątkowego zakładów ubezpieczeń

Kontrole zakładów ubezpieczeń mają na celu w szczególności:

- zbadanie zgodności działalności zakładu ubezpieczeń z przepisami prawa, statutu lub planem działalności,
- zbadanie zdolności zakładu ubezpieczeń do wykonywania zobowiązań,
- podjęcie działań mających na celu zapobieżenie naruszaniu interesów ubezpieczających, ubezpieczonych, uposażonych lub uprawnionych z umów ubezpieczenia.

W wyniku przeprowadzonych kontroli zaobserwowano następujące nieprawidłowości:

- niezgodny z wewnętrznymi regulacjami tryb wprowadzania aktów wewnętrznych,
- niezgodność regulacji wewnętrznych ze stanem faktycznym w zakresie struktury organizacyjnej zakładu ubezpieczeń,
- brak sformułowanych zadań kadry zarządzającej,
- niezgodne z prawem rozszerzenie uprawnień rady nadzorczej,
- niezgodny z regulacjami wewnętrznymi sposób tworzenia i likwidacji jednostek terenowych,

- niedostosowanie działalności zakładów ubezpieczeń do zapisów art. 10 ustawy o rachunkowości,
- wykazywanie nieprawidłowych danych w sprawozdaniach finansowych w zakresie aktywów i pasywów,
- niezgodna z przyjętymi przez zakład ubezpieczeń na dzień kontroli zasadami (polityką) rachunkowości praktyka wyceny rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- używanie błędnych danych do wyceny rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- zaniżanie bądź zawyżanie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- błędy w algorytmach wyceny rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- stosowanie w likwidacji szkód praktyk naruszających interesy poszkodowanych, w szczególności wypłacanie odszkodowań z opóźnieniem,
- niestosowanie się do regulacji wewnętrznych, w szczególności dotyczących prowadzonej działalności ubezpieczeniowej (w zakresie likwidacji szkód, wyceny pasywów, kontroli wewnętrznej),
- zbyt ogólnikowość wewnętrznych regulacji postępowania w niektórych istotnych obszarach prowadzonej działalności ubezpieczeniowej (np. w obszarze likwidacji szkód),
- brak w ogólnych warunkach ubezpieczeń szczegółowych zapisów wymaganych przepisami prawa, w szczególności art. 13 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

Prowadząc czynności kontrolne organ nadzoru zidentyfikował obszary ryzyka, na które narażone są zakłady ubezpieczeń:

- ryzyko operacyjne związane z nieprawidłowościami w zakresie regulacji wewnętrznych, błędami w danych, obliczeniach, raportach i dokumentach wewnętrznych,
- ryzyko rachunkowe związane z niestosowaniem przyjętych schematów księgowania, nieprawidłowościami w zakresie zasad rachunkowości,
- ryzyko utraty reputacji spowodowane nieprawidłowościami w likwidacji szkód dokonywanej przez podmioty zewnętrzne, nieterminowe rozliczanie się z kontrahentami oraz niewypełnianiem przez zakłady ubezpieczeń obowiązków zawartych w art. 13 ustawy o działalności ubezpieczeniowej,
- ryzyko koncentracji wynikające ze zbyt dużej koncentracji aktywów zakładu ubezpieczeń w jednym podmiocie,
- ryzyko zarządzania spowodowane podejmowaniem decyzji w sposób odmienny od przewidzianego w regulacjach wewnętrznych,
- ryzyko prawne związane z funkcjonowaniem w zakładzie ubezpieczeń regulacji wewnętrznych (regulaminy zarządu, rady nadzorczej, walnego zgromadzenia zakładu ubezpieczeń) niezgodnych z przepisami prawa.

IV.2.2.2. Sprawowanie bieżącego nadzoru systemowego

Wykonywanie bieżącego nadzoru ubezpieczeniowego przez organ nadzoru opiera się na monitorowaniu działalności zakładów ubezpieczeń w obszarach należących do kompetencji KNF, a więc w zakresie składu organów zarządzających i nadzorujących zakładów ubezpieczeń, przekazywania informacji na temat zwołania walnego zgromadzenia zakładu ubezpieczeń. Ważnym elementem nadzoru bieżącego, jest analizowanie sposobu wywiązywania się zakładów ubezpieczeń z zawartych umów ubezpieczenia. Istotną

informacją w tej kwestii jest korespondencja przekazywana przez Departament Ochrony Klientów oraz Rzecznika Ubezpieczonych.

Podstawową kwestią analizowaną w ramach wykonywania czynności nadzoru bieżącego przez UKNF jest zgodność działalności zakładu ubezpieczeń z przepisami prawa, a w szczególności z ustawą o działalności ubezpieczeniowej (oraz innymi aktami prawnymi szczegółowo normującymi działalność ubezpieczeniową), Kodeksem Spółek Handlowych oraz Kodeksem Cywilnym.

W okresie od 1 stycznia 2009 r. do chwili obecnej organ nadzoru podejmował działania nadzorcze oraz analizował zagadnienia (na potrzeby zakładów ubezpieczeń, sądów, komorników, Naczelników Izb Skarbowych, zagranicznych organów nadzoru oraz na potrzeby wewnętrzne), dotyczące m.in. następujących obszarów działalności ubezpieczeniowej:

- wyznaczania składki ubezpieczeniowej w wysokości, która powinna co najmniej zapewnić wykonanie wszystkich zobowiązań z umów ubezpieczenia i pokrycie kosztów wykonywania działalności ubezpieczeniowej zakładu ubezpieczeń,
- sposobu ustalania wysokości odszkodowania w szkodach na mieniu (pojazdach mechanicznych), podlegających wyrównaniu w ramach ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych,
- problematyki ubezpieczeń grupowych w kontekście usług bancassurance,
- problematyki kancelarii odszkodowawczych w aspekcie istnienia uzasadnionych podstaw do licencjonowania ich działalności,
- kwestii uregulowania zawodu rzeczoznawcy samochodowego,
- problematyki związanej ze zwrotem kosztów wynajmu pojazdu zastępczego,
- dopuszczalności odstąpienia od umowy ubezpieczenia obowiązkowego OC posiadaczy pojazdów mechanicznych zawartej na odległość,
- zasad wyliczania składki podlegającej zwrotowi w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu na jaki została zawarta,
- dopuszczalności uznania umów za umowy ubezpieczenia,
- dopuszczalności obsługi przez krajowy zakład ubezpieczeń umów ubezpieczenia na rzecz zagranicznego zakładu ubezpieczeń.

IV.2.2.3. Sprawowanie bieżącego nadzoru finansowego

Wykonywanie bieżącego nadzoru finansowego przez organ nadzoru opiera się na systematycznym monitorowaniu działalności finansowej zakładów ubezpieczeń poprzez:

- analizę kwartalnych i rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów ubezpieczeń,
- analizę planów finansowych zakładów ubezpieczeń na rok 2009,
- analizę wybranych informacji o sytuacji finansowej zakładów ubezpieczeń (np. w zakresie wypłacalności, lokat, czynności zleconych, taryf składek, wybranych rodzajów odszkodowań),
- analizę sprawozdań ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych,
- zbieranie i przekazywanie informacji o prowadzeniu przez zakłady ubezpieczeń działu I działalności w zakresie IKE (Indywidualnych Kont Emerytalnych).

IV.2.2.4. Sprawowanie nadzoru finansowego w trybie szczególnym

W celu monitorowania ryzyk w działalności zakładów ubezpieczeń zastosowane zostały następujące narzędzia nadzorcze:

- analiza miesięcznych informacji o wypłacalności zakładów ubezpieczeń,
- analiza przekazywanych co kwartał dodatkowych informacji o lokatach zakładów ubezpieczeń wg rodzajów i podmiotów,
- przekazanie zakładom ubezpieczeń stanowiska w sprawie interpretacji przepisów regulujących lokowanie środków w depozytach bankowych oraz o przewidywanej w dyrektywie Wypłacalność II metodologii wyliczania dodatkowych wymogów kapitałowych w przypadku przekroczenia progu koncentracji inwestycji w pojedynczym podmiocie,
- analiza zjawiska koncentracji depozytów bankowych w poszczególnych bankach i prowadzenie postępowań mających na celu ograniczenie koncentracji przedmiotowych lokat w jednym podmiocie,
- analiza wartości i metodologii ustalania stopy technicznej stosowanej w wyliczeniach rezerwy na skapitalizowaną wartość rent w ubezpieczeniach działu II; organizowanie spotkań z zakładami ubezpieczeń w celu ustalenia konieczności dokonania zmian w metodzie wraz z ustaleniem harmonogramu wprowadzenia takich zmian,
- analiza przekazywanych co tydzień danych o bezpośrednich i pośrednich skutkach burz, nawałnic i ulewnych deszczy, które wystąpiły po 22 czerwca 2009 r. (obowiązek informacyjny zniesiony 25 września 2009 r.),
- poinformowanie zakładów ubezpieczeń o nowych obowiązkach wynikających ze zmian w przepisach prawa, m. in.: o obowiązku tworzenia komitetów audytu,
- analiza prawidłowości sporządzenia opinii i raportów biegłych rewidentów z badania rocznych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń za 2008 rok,
- analiza zastrzeżeń zawartych w opiniach biegłych rewidentów z badania rocznych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń za 2008 rok.

Podjęte zostały również prace mające na celu stworzenie raportów o charakterze przekrojowym dla całego rynku ubezpieczeń w zakresie:

- przygotowania zakładów ubezpieczeń do stosowania art. 4a ustawy o rachunkowości (solidarna odpowiedzialność zarządu i rady nadzorczej za sporządzanie sprawozdań finansowych),
- ubezpieczeń od ryzyka utraty pracy,
- funkcjonujących w zakładach ubezpieczeń systemów zarządzania,
- sposobu podziału zysku finansowego za 2008 rok przez zakłady ubezpieczeń,
- wykorzystania testów stresu w procesie nadzoru nad zakładami ubezpieczeń: metodologia, praktyki nadzorcze, propozycje testów dla rynku krajowego,
- wyników przeprowadzonych przez organ nadzoru wewnętrznych testów stresu sektora ubezpieczeń celem oszacowania skutków zrealizowania się ryzyka stopy procentowej, cen akcji, śmiertelności, kosztów i katastroficznego dla poszczególnych zakładów ubezpieczeń,
- rotacji biegłych rewidentów w podmiotach rynku finansowego,
- ubezpieczeń związanych z kredytami hipotecznymi,
- czynności zleconych innym podmiotom (outsourcing),

- taryf w ubezpieczeniach komunikacyjnych tj. OC i AC,
- reasekuracji biernej i czynnej,
- procesu zatwierdzania modeli wewnętrznych w zakładach ubezpieczeń służących do wyznaczania kapitałowego wymogu wypłacalności w projekcie Wypłacalność II zawierającego również omówienie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród krajowych zakładów ubezpieczeń nt. modeli wewnętrznych.

Wyniki powyższych analiz są podstawą do dalszych działań nadzorczych podejmowanych w trybie indywidualnym.

Oprócz wymienionych powyżej czynności podjęte zostały ponadto działania w zakresie:

- poinformowania zakładów ubezpieczeń – drogą elektroniczną oraz w formie spotkań z ich przedstawicielami – o prowadzonych przez CEIOPS publicznych konsultacjach dotyczących projektów porad dla Komisji Europejskiej nt. zawartości przyszłych aktów wykonawczych do dyrektywy Wypłacalność II oraz przybliżenia zakładom ubezpieczeń zakresu i treści tych projektów (dokumentów konsultacyjnych CEIOPS), celem ułatwienia im ewentualnego zgłoszenia uwag do CEIOPS,
- spotkań i wymiany informacji z przedstawicielami organów nadzoru innych krajów Unii Europejskiej w ramach Komitetów Koordynacyjnych dla grup ubezpieczeniowych, których głównym celem jest monitorowanie wypłacalności oraz stabilności finansowej grup ubezpieczeniowych,
- przeprowadzenia, w ramach prac nad II etapem projektu SNU, testów nowej aplikacji sprawozdawczej przez wszystkie zakłady ubezpieczeń,
- współpracy z innymi podmiotami mającymi związek z sektorem ubezpieczeń, w tym z biegłymi rewidentami m.in. w zakresie stwierdzonych przez organ nadzoru niezgodności raportów uzupełniających opinię niezależnego biegłego rewidenta z badania sprawozdań finansowych z wynikami przeprowadzanych przez organ nadzoru kontroli działalności i stanu majątkowego zakładów ubezpieczeń,
- wypracowania wspólnie z zakładami ubezpieczeń metodologii przeprowadzenia testów stresu przez zakłady ubezpieczeń na danych za 2008 rok zgodnie z obecnymi zasadami wyceny i rachunkowości zakładów ubezpieczeń oraz koordynacji przeprowadzenia testów stresu przez zakłady ubezpieczeń na danych za 2008 rok,
- koordynacji przeprowadzenia przez grupę PZU testów stresu dla europejskich ubezpieczeniowych grup kapitałowych, przygotowanych i realizowanych przez CEIOPS na prośbę Komitetu Ekonomiczno-Finansowego Unii Europejskiej,
- przygotowania podręcznika inspekcji oraz podręcznika punktowej oceny zakładów ubezpieczeń,
- prowadzenia seminariów dla zakładów ubezpieczeń dotyczących systemu Wypłacalność II, w ramach Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku (CEDUR) UKNF.

V. PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

V.1. Podsumowanie

Na podkreślenie zasługuje:

- utrzymująca się duża koncentracja rynku ubezpieczeń w Polsce,
- zdecydowanie większa odporność sektora ubezpieczeń w Polsce (w szczególności w przypadku ubezpieczeń majątkowych i pozostałych osobowych) na kryzys i jego skutki w porównaniu z innymi sektorami gospodarki,
- wzrost zysku finansowego sektora oraz utrzymanie wskaźników wypłacalności na wysokim poziomie,
- brak realnego ryzyka niewypłacalności zakładów ubezpieczeń,
- koncentracja depozytów bankowych zakładów ubezpieczeń na życie w pojedynczych bankach.

V.2. Rekomendacje

W celu zapewnienia dalszego skutecznego nadzoru finansowego nad zakładami ubezpieczeń, organ nadzoru uznaje za zasadne:

1. Utrzymanie nadzoru prowadzonego w dotychczasowym trybie poprzez:
 - utrzymanie sprawozdawczości szczególnej (w zakresie wypłacalności oraz działalności lokacyjnej),
 - działania nadzorcze związane z analizą rocznych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń oraz raportów biegłych rewidentów z ich badania,
 - spotkania z przedstawicielami rynku ubezpieczeniowego (indywidualne oraz w sprawach dotyczących całego rynku ubezpieczeń),
 - współpracę z innymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi (m.in. wymiana informacji na temat modeli wewnętrznych w ramach spotkań komitetów koordynacyjnych),
 - zgłaszanie propozycji zmian prawnych,
 - przygotowanie zakładów ubezpieczeń do wymogów dyrektywy Wypłacalność II (m.in. monitorowanie przygotowania przez zakłady ubezpieczeń regulacji w zakresie systemów zarządzania);
2. Poszerzenie nadzoru bieżącego i kontroli o elementy oparte na badaniu obszarów ryzyka poprzez:
 - wprowadzenie obowiązku przeprowadzania przez zakłady ubezpieczeń testów stresu w okresach rocznych,
 - wprowadzenie obowiązku przeprowadzania przez zakłady ubezpieczeń własnej oceny ryzyka i wypłacalności (ORSA),
 - prowadzenie kontroli zakładów ubezpieczeń w zakresie zidentyfikowanych obszarów ryzyka,
 - identyfikację obszarów ryzyka w trakcie kontroli,
 - wymianę informacji na temat zidentyfikowanych obszarów ryzyka w ramach spotkań komitetów koordynacyjnych.